O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

QARSHI DAVLAT TEXNIKA UNIVERSITETI

“TASDIQLAYMAN”
O‘quv ishlari bo‘yicha prorektor
_____ Z.E. Chorshanbiyev
“___” _____ 2026 yil

Irrigatsiya muhandisligi fakulteti 60710400-Ekologiya va atrof-muhit muhofazasi (suv xo‘jaligida) ta’lim yo‘nalishi bitiruvchi kurs talabalari uchun Yakuniy davlat attestatsiya savollari

DASTURI

Qarshi davlat texnika universiteti
Kengashi yig'ilishining 24.02. 2026 yil
4 -sonli majlisida tasdiqlangan.

Qarshi – 2026

2025/2026-o‘quv yilida Irrigatsiya muhandisligi fakultetining 60710400-Ekologiya va atrof-muhit muhofazasi (suv xo‘jaligida) ta’lim yo‘nalishi bitiruvchi kurs talabalari uchun Yakuniy Davlat Attestatsiya savollari belgilangan talablar asosida mazkur ta’lim yo‘nalishi o‘quv rejasiga asosan o‘zlashtirgan fanlarning bo‘limlariga mos ravishda tuzildi.

Tuzuvchilar:

1. **“Ekologiya va atrof muhit muhofazasi” fani bo‘yicha:**
   U.U.Raximov
2. **“Ekologiya huquqi” fani bo‘yicha:**
   D.N.Mamatova
3. **“Ekologik monitoring” fani bo‘yicha:**
   U.U.Raximov
4. **“Atrof muhitga bo‘ladigan ta’sirni baholash” fani bo‘yicha:**
   Z.R.Boyirov

Ushbu dasturi “Ekologiya va atrof muhit muhofazasi” kafedrasi (Bayoni №18, “11” 03 2026-y.), Irrigatsiya muhandisligi fakulteti Usiubiy komissiyasi (Bayoni №__, “____” _____2026-y.) va universitet Uslubiy kengashi (Bayoni №7, “16” 02 2026-y.) tomonidan muhokama qilingan va foydalanishga tavsiya etilgan.

“Irrigatsiya muhandisligi” fakulteti dekani: **t.f.f.d. (PhD) D.A.Quvvatov**

“Ekologiya va atrof muhit muhofazasi” kafedrasi mudiri **b.f.f.d. (PhD) Z.Z.Uzakov**

Qarshi davlat texnika universiteti Irrigatsiya melioratsiya fakulteti 60710400-Ekologiya va atrof-muhit muhofazasi (suv xo'jaligida) ta'lim yo'nalishi bitiruvchi kurs talabalari uchun Yakuniy davlat attestatsiya savollari

1. "Ekologiya va atrof muhit muhofazasi" fanidan YaDAK savollari

1. Ekologiya tushunchasini birinchi bo'lib fanga kim kiritgan.
2. Ekologiyaning predmeti bu-
3. Biosferadagi kechayotgan jarayonlarni o'rganish, boshqarish, bashorat qilish, inson yashaydigan muhitni saqlab qolish; Buzilgan tabiiy tizimlami tiklash; shu jumladan foydalanishdan chiqarilgan qishloq xo'jaligi ekin maydonlarini yana ishga solish (rekultivatsiya), yaylovlarning tuproq hosildorligini, suv havzalari va boshqa ekotizimlaming mahsuldorligini tiklash;kabilar bu-----
4. Ekologiya fanining manbaini nimalar tashkil etadi.
5. Umumiy ekologiya, asosan necha bo'limga bo'lib o'rganiladi?
6. Autekologiya-bu
7. "Populatio" so'zining manosi qaysi javobda to'g'ri berilgan?
8. Biogeosenozlaming tuzilishi va xossalarini, ayrim o'simlik va hayvon turlarining o'zaro aloqalarini hamda ularning tashqi muhit bilan bo'ladigan munosabatlarini o'rganadigan bo'lim bu-----
9. Ekotizimlami tadqiq qilishning rivojlanishi ekologiyaning yangi bir bo'limini, ya'ni qaysi bo'limni vujudga keltirdi
10. Aristotel qancha hayvon turini o'rganib chiqqan?
11. Biosfera-bu .
12. O'simliklaming shakli va o'sishi - iqlim, tuproq sharoitiga bog'liqligini qaysi olim aniqlagan
13. "Bilingki, daryoning ko'zlari yoshlansa, uning boshiga g'am, kulfat tushgan bo'ladi. Odamlar, daryodan mehringizni darig1 tutmanglar" ushbu so'zlarni kim aytib o'tgan.
14. "Kitob surat al-arz" asarida nimalar haqida aytilgan..—
15. Nemis olimi M.K.Brokelmanning ro'yxatida qaysi o'zbek alloma asarlari nomi keltitilgan.
16. Qaysi asarida 1116 tur dori- darmonlarni tavsiflagan. Ulaming 750 tasi turli o'simliklardan, 101 tasi hayvonlardan, 107 tasi minerallardan olinadi.''ushbu ta'rif qaysi asarga tegishli..—
17. Ibn Sinoning bizgacha qancha asari yetib kelgan.
18. "Tib qonunlari" asari kimni qalamiga mansu .—
19. Qaysi olim ishlarida hayvonlaming tuzilishiga tashqi muhitning ta'siri masalasi ko'tarilgan
20. Dastlabki evolyutsion ta'limot-ning muallifi bu..—
21. Fanga landshaft "fizionomiyasi" o'simliklaming tashqi qiyofasi bilan aniqlanadi kabi tushunchani qaysi olim kiritadi

22. 1877 yil nemis gidrobiologi qaysi olim biosenozlar haqidagi tasavvurlami asoslab berdi
23. G.F.Morozov va F.N.Sukachev batafsil fikr yuritib, qaysi sohaga asos soldilar..-
24. "Hayvonlar ekologiyasi asoslari" nomli asar muallifi kim.
25. Qaysi asarda - tabiatdagi yashash uchun kurash, ya'ni tur bilan muhit o'rtasidagi har qanday qarama-qarshiliqlaming ko'rinishlari tabiiy tanlashga olib keladi va evolyutsiyaning harakatlantiruvchi kuchidir deb qaraydi...--
26. V.N.Sukachev, Keller, V.V.Alyoxin, V.G.Ramenskiy, P.Shennikov va chet el olimlaridan — F.Klementes, K.Raunkiyer, T.Dyu. Riye, I.Braun Blakea qaysi sohada ish olib borgan.
27. Hayvonlaming morfologik va evoiyutsion ekologiyasini rivojlantirishda qaysi olimlar katta hissa qo'shgan.
28. Qaysi olim tomonidan gulli o'simliklaming hayot shakllari tasnifi ishlab chiqildi.
29. Ekotizimlar talimoti'ni kim ilgari surgan.
30. Ekologiya — geografiya yo'nalishiga asoslangan 0 'rta Osiyo ekologiya maktabi hozirgi 0 'zbekiston Milliy universiteti qoshida nechanchi yillarda shakllandi.
31. 0'rta Osiyoda zooekologik yo'nalishdagi kompleks ishlaming rivojlanishi kim nomi bilan bog'liq.
32. "Ekotizimlar tirik oiganizmlar rivojlanishiga yo'naltirilgan muhit sharoiti imkoniyatlari birligini tashkil qiladi'' bu ta'rif qaysi qonunga tegishli
33. Kommoner qonunlari nechanchi yilda ifodalangan
34. Kommoner nechta qonundan iborat.
35. E.Gekkel va F.Myulleming biogenetik qonuni bu
36. Tirik oiganizmlaming fizik-kimyoviy birlik qonunini kim kashf qilgan
37. "Kimyoviy elementlaming biri yetishmasa hosildorlik juda yuqori bo'lmasa ham me'yor darajasida bo'ladi. Hosildorlikni faqatgina kimyoviy elementlar emas balki harorat, yorug'lik, namlik va boshqalar ham belgilaydi" bu qaysi qonun
38. Minimum qonunini kim isbotlagan
39. Turning yashashi, qator ekologik omillarning ozligi va ko'pligi, organizmni chidamlilik chegarasiga yaqin darajasi bilan aniqlanadi. Hamma ekologik omillami organizmlaming chidamlilik chegarasiga yaqinligi yoki undan ortib ketishi va turning yashashiga salbiy ta'sir qiladigan muhit elementlariga chegaralovchi omillar deyiladi.bu ta'rif qaysi qonunga tegishli....---
40. Nechanchi yil AQShlik zoolog V.Shelford – tabiiy muhitda chegaralovchi omillarning maksimal mohiyatini aniqladi?
41. Tevarak-atrofdagi o'zaro bog'lanishlardagi shart-sharoitlar va ta'siriar majmui. Soddaroq qilib aytganimizda, organizmlami o'rab olgan barcha omillar yig'indisi bu---
42. Moslashishning necha turi bor

43. Morfologik moslashish bu==
44. Cho‘lda yashovchi hayvonlarning suvga bo‘lgan talabni qondirish uchun yog‘laming biokimyoviy oksidlanishdan foydalanishi qaysi moslanishga misol
45. Asalarilaming uyalarini haddan tashqari qizib ketganda qanotlarini qoqib uyani sovutishi qaysi moslanish.
46. Minimum va maksimum chegaradan tashqariga chiqadigan omillar nima deyiladi?
47. Ekologik omil-bu
48. Abiotik olim bu—
49. Biotik omillar—
50. Antropogen omil bu--
51. Iqlimiy ekologik omillarni sanang
52. 'edafos'-nima?
53. Zoogen omillar
54. Mikrobogcn omillarni belgilang
55. Termoffllar qanday haroratda hayot kechiradi
56. 10 gradusdan baland bo‘lmagan haroratda yashaydigan organzimlar.
57. Tarkibida zaharli moddalar bor bo'lgan o'simliklar
58. Hayvonlar bilan oziqlanadigan o‘simliklar
59. Ekologik omil organizmga haddan tashqari kuchsiz (1) va kuchli (2) ta’sir etishi mumkin.
60. Muhitning biror omiliga keng doirada moslashgan ekologik turlariga “ X” — old qo'shimchasini qo‘shib nomlanadi
61. Don mahsulotlari va unda yashovchi mita kapalagining g‘umbagi uchun kritik harorat—
62. 1840-yilda qaysi agrokimyo asoschilaridan biri o'simliklarning mineral oziqlanish nazariyasini ilgari suradi?
63. Minimum va maksimum chegaradan tashqariga chiqadigan omillar nima deyiladi?
64. V.Shelford bo’yicha – ortiqcha yoki yetishmaydigan omillar chegaralovchi bo’lib, bunga chegaralovchi omil,yoki…. deb ataladi.
65. Faqat o'simlik uchungina xos bo’lmasdan, balki inson uchun ham xos bo'lgan qonun bu…
66. Resurs so'zi qaysi tildan tarjima qilinganda “yashash vositasi “ma'nosini beradi?
67. Tabiatda mavjud bo‘lgan, insonlar tomonidan yaratilmaydigan, insonning hayoti, xo‘jalik faoliyati uchun zarur bo’lgan barcha tabiiy jismlar, sharoitlar va jarayonlariga nima deyiladi
68. Tabiiy resurslar klassifikatsiyasi nechta belgi asosida qabul qilingan
69. Produsentlar, konsumentlar va redusentlar—bu
70. Energetik resurslar bu
71. Hozirgi paytda dunyo miqyosida yiliga qancha tonna mineral xom-ashyo qazib olinmoqda?

72. Dunyo yer fondi qancha
73. Gidroenergetik resurslari bu
74. Tugaydigan ,Tiklanmaydigan resurs
75. Tugamaydigan suv rasurslari
76. Real resurslar deb
77. jamiyatning ayni holida rivojlanish bosqichida qidirib topilgan, zaxiralari aniqlangan va jamiyat tomonidan faol ishlatilayotgan resurslaiga aytiladi.
78. Jamiyat tarraqqiyotining hoziigi bosqichida qidirib topilgan, qisman va miqdoran aniqlangan resurslar nima deb aytiladi
79. So'ngi 25yil mobaynida dunyoda ko'mirga bo'lgan talab qanchaga ortdi?
80. So'ngi 25yil mobaynida dunyoda temirga bo'lgan talab qanchaga ortdi?
81. So'ngi 25yil mobaynida dunyoda neft va gazga bo'lgan talab qanchaga ortdi?
82. So'ngi 25yil mobaynida dunyoda aholi soni qanchaga ortdi?
83. Gadnauz qo‘ng‘ir ko‘mir koni qayerda joylashgan
84. Muruntov qanday mahsulot qaziladigan kon
85. Volfram konlarini aniqlang
86. BMT ning ma'lumotiga qaraganda yiliga dunyoda qancha neft qazib olinadi?
87. Populyatsiya — (franstuzcha populations)
88. Populyatsiyalar ekologiyasining asoschisi
89. Populyatsiyalar ekologiyasi fani qachon vujudga keldi
90. 0‘simliklar populyatsiyasini o‘rganishga kimlar asos soldi
91. Topik bog‘lanishlar
92. Parazitizm bu
93. Kommensalizm bu
94. Avtotrof organizmlar bo‘lib, anorganik moddalardan organik moddalar hosil qiladi
95. Superparazitlar nechanchi darajali konsument
96. Tuproqdagi mikroorganizmlar bo‘lib, o‘simlik va hayvon qoldiqlari bilan oziqlanib, uni parchalovchi organizmlar bu
97. Eksperimental ekologiya asoschisi.
98. Mutualizm bu
99. Nepentens o‘simligining ko‘zachasidagi shira ichida ninachi va chivinlaming lichinkalari yashaydi. Ular o‘simlik ko‘zachasiga tushgan hasharotlami yeb oziqlanadilar—bu jarayon
100. Allelopatiya nima
101. Ba’zi o£simliklar moddalar chiqarib, atrofidagi kasallik tarqatuvchi mikroorganizmlami o£ldiradi va o£z atrofida ochiq joy saqlaydi. Rabotnov bu joyni
102. Biosenoz so’zining ma’nosi nima?
103. Biosenoz deb nimaga aytiladi?
104. Biosenoz tuzilmalariga qaysilar kiradi?
105. Trofik aloqa deb nimaga aytiladi?
106. Topik bog’lanish deb nimaga aytiladi?
107. Forik bog’lanish deb nimaga aytiladi?

108. Mutualizm nima?
109. O'zaro aloqaning biri uchun foydali ikkinchi uchun zarali bo'lishi nima deyiladi?
110. Bir oranizmning boshqa bir organizm hisobiga yashashi nima deyiladi?
111. Organizmlarning bir-birlariga foyda-zararini yo'qligi nima deyiladi?
112. O'simlikxo'r hayvonlar, parazit bakteriyalar va zamburug'lar nechanchi darajali konsumentlar?
113. Bu organizmlar konsumentlarga misol bo'lmaydi.
114. O'simlikxo'r hayvonlarni iste'mol qiladigan yirtqichlar nechanchi darajali konsumentlar hisoblanadi?
115. Superparazitlar nechanchi darajali konmsument hisoblanadi?
116. Konkurentsiya-yashash uchun kurashning asosiy shakllaridan biri, deb ta'kidlagan olim kim?
117. Yashash sharoitii o'xshash va o'zaro munosabati natijasida bir-biriga ta'sir ko'rsatuvchi har xil turga mansub bo'lgan birgalikda yashovchi organizmlar yig'indisiga nima deyiladi?
118. Ekotizim tushunchasini fanga kim kiritgan?
119. Biogeosenoz tushunchasini birinchi bo'lib kim fanga kiritgan?
120. Ekotizim tushunchasiga parallel ravishda qaysi ta'limot rivojlanib brogan?
121. Qaysi biologic Sistema tarkibiga odam kirmaydi?
122. Ekotop nechta tarkibiy qismdan iborat?
123. Bir tomchi suv ekotizim bo'laoladimi?
124. Yashil o'simliklar qaysi ekologik guruh tarkibiga kiradi?
125. Hayvonlar qaysi ekologik guruh tarkibiga kiradi?
126. Ham produtsent ham redutsent va'zifasini bajaruvchini aniqlang?
127. Organzmlar oziqlanish usuliga ko'ra necha guruhga bo'lib o'rganiladi?
128. Hayvon, odam, zamburug', bakteriyalar umumiy qaysi usulda oziqlanadi?
129. Mahsulotning ishlab chiqarish qobiliyti nima deyiladi?
130. Jamoadagi barca tirik organizmlar umumiy og'irligining yig'indisi nima deyiladi?
131. Elton piramidasi nechanchi yilda qabul qilingan?
132. Evolutsiya jarayonida qanday anatomo moslanishlar vujudga kelgan?
133. Iqlim zonalarini kim kashf qilgan?
134. Nechta iqlim zonasi mavjud?
135. O'simliklar ekologik klassifikatsiyasini kashf qilgan olimlar?
136. O'simliklar ekologik klassifikatsiyasi nechanchi yilda qabul qilingan?
137. Yerning tirik organizmlar tarqa;gan va uning hayotiy faoliyati ro'y beradigan joy yoki qobiq nima deb ataladi?
138. Biosferaning umumiy qalinligi?
139. Biosfera atamasi qachon paydo bo'lgan?
140. Biosfera atamasini fanga kim kirirtgan?
141. Biosfera haqidagi ta'limotni kim yaratgan?
142. Biosferaning hosil bo'lishi nechta bosqichdan iborat?
143. Biosferaning hosil bo'lish bosqichlarii sanang?

144. Biosferada hozirgi kunda qancha o'simlik turi mavjud?
145. Biosferada hozirgi kunda nechta hayvon turi mavjud?
146. Yerning biosfera ta'limoti nechanchi yil yaratilgan?
147. Yerning tosh qobig'I nima deb ataladi?
148. Yerning suv qobig'I keltirilgan qatorni aniqlang?
149. Havo migrantlari keltirilgan qatorni toping?
150. Fikrlovchi degan ma'noni anglatuvchi qobiq?
151. Bir jinsli qatlam?
152. Atmosfera nechta qatlamdan iborat?
153. Atmos so'zining ma'nosi nima?
154. Yer yuzasidan balandlikka ko'tarilgan sari bosim va zichlik qanday o'zgaradi?
155. Atmosferaning eng pastki qismi nima deb ataladi?
156. Atmosferaning 80% qismini egallagan qatlam?
157. Atmosferadagi suv bug'larining 90% ga yaqinini o'zida saqlaydigan qatlam?
158. Atmosferaning qaysi qatlamida ozon qavati hosil bo'ladi?
159. Atmosferadagi ozonnning miqdori bahorda va kuzda qanday o'zgaradi?
160. Bahorda ko'payadi, kuzda kamayadi.
161. Atmosfera havosi tarkibida eng ko'p tarqalgan gaz?
162. Atmosferadagi N2 qaysi organizmlar faoliyati natijasida hosil bo'ladi?
163. Tutun, chang, to'zonlar qanday nomlanadi?
164. Atmosferadagi rangsiz, hidsiz va inson to'g'ri to'g'ri foydalanaolmaydigan gaz?
165. Inson havosiz necha minut yashay olishi mumkin?
166. Inson bir kunda necha kg havoni nafas olish uchun sarflaydi?
167. Atmosfera harakatining natijasida nima vujudga keladi?
168. Shamol elektrstansiyalarining bitta ekologik kamchilligi nima?
169. Tugamaydigan doimiy energiya resursi nima?
170. Qaysi resursdan tabiat ummuman ifloslanmaydi?
171. Quyosh Elektrstansiyalari qurilgan 2ta davlat nomini toping?
172. Quyosh eletrastansiyalarining kamchilliklari nima?
173. Bugungi kunda eng katta quyosh elektrastansiyasi qayerda joylashgan?
174. Yer yuzasidan qaytayaotgan quyosh nurlanishi oqimining unga tushayotgan oqimga nisbati nima deyiladi?
175. Ob havo va iqlim rejimini ifodalovchi ko'rsatkich nima deyiladi?
176. Havoning bug' bilan to;yinganligi darajasini ifodalovchi ko'rsatkich nima deyiladi?
177. Ob havoning ko'p yillik rejimi nima deyiladi?
178. Havoning ifloslanishi necha turga bo'linadi?
179. Qaysi tabiiy ofat hisobiga atmosfera ko'p miqdorda ifloslanadi?
180. Yer yuzida qancha doimiy harakatdagi vulqonlar mavjud?
181. Orol dengizing qurishi hisobiga qancha miqdorda chang va tuz zarrachalari atmosferaga qo'shilmoqda?
182. Antropagen ifloslanish deb nimaga aytiladi?

183. Atmosfera havosiga tashlanadigan ifloslanturuvchi moddalar agregat holati bo'yicha nechta toifaga bo'linadi?
184. Atmosfera havosini asosiy ifloslantiruvchi moddalar?
185. Asosiy ifloslantiruvchi moddalardan tashqari yana necha xil ifloslantiruvchi moddalar mavjud?
186. Atmosfera havosining eng havfli ifloslanish turi qaysi?
187. Atmosferani ifloslantiruvchi nechta asosiy muammo mavjud?
188. Qaysi sanoat atmosferani ftor moddasi bilan ifloslantiradi?
189. Ozon atmosferaning yuqori chegarasiga tushadigan quyosh nurlanishing necha foizini yutadi?
190. Ultira binafsha nurlarining asosiy xususiyati?
191. "Katta miqdori inson teri kasalliklari va kuyishiga ham olib kelishi mumkin" gap nima haqida ketyapti?
192. Qaysi modda bo'lmaganda yerdagi biologi jarayonni o'zgartirib yuborgan bo'lar edi?
193. Xalqaro ozon qatlamini himoya qilish kuni qachon?
194. Smok nima?
195. Qaysi davlatning 40% ga yaqin hududi doimiy kislotali yomg'irlar ta'siri ostida?
196. Atmosfera xavosining ifloslanish darajasi butun dunyo sog'liqni saqlash tashkiloti tomonidan necha guruxga ajratilgan?
    a. Eng tozza mamlakat qaysi
197. Eng ifloslangan daryo?
198. Eng ifloslangan mamlakat qaysi?
199. Dunyo okeani yer sayyorasining necha foiz qismini egalllagan?
200. Qaysi davlatning 40% ga yaqin hududi doimiy kislotali yomg'irlar ta'siri ostida?

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Musayev M.N. Sanoat chiqindilarini tozalash texnologiyalari asoslari. Darslik. - T.: O'zbekiston Faylasuflari milliy jamiyati nashriyoti, 2011y. -500 b.
2. Туробжонов С.М., Турсунов Т.Т., Пулатов Х.Л. Оқова сувларни тозалаш технологияси. -Т.: Мусиқа, 2010. – 256 б.
3. Родионов А.И., Клушин В.Н., Систер В.Г. Технологические процессы экологической безопасности/ Основы энвайронменталистики - Калуга: Издательство Н.Бочкаревой, 2000.
4. Қосимова С., Шокирова Ш. Атроф муҳит муҳофазаси. -Т.: 2005.
5. Джалилова А., Хамидов А., Абдукодирова М. Канализация ва оқова сувларни тозалаш. -Т.: Ворис-нашриёт, 2012. - 200 б.
6. Richard O. Mines, Jr. Ecological Engineering: Principles and Practice. School of Engineering, Mercer University, Macon, Georgia, USA. ISBN 978-1-118-80145-1. This edition published by John Wiley & Sons, Ltd. 2014.

7. Николайкин Н.И., Николайника Н.Э., Мелехова О.П. Экология. -М.: Дрова, 2004.
8. Мирзиёев Ш.М. Буюк келажагимизни мард ва олижаноб халқимиз билан бирга қурамиз. – Т.: "Ўзбекистон", 2017. -488 б.
9. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 13 декабрдаги "Ўзбекистон Республикаси давлат бошқарувига рақамли иқтисодиёт, электрон ҳукумат ҳамда ахборот тизимларини жорий этиш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида" ПФ-5598-сон Фармони. (Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси, 13.12.2018 й., 06/18/5598/2313-сон)
10. Комарова, Л. Ф. Использование воды на предприятиях и очистка сточных вод в различных отраслях промышленности: учебное пособие/Л. Ф.Комарова, М. А. Полетаева. – Барнаул: Изд-во АлтГТУ, 2010. – 174 с.
11. Дубкова Э.Б., В.А.Зайцев Лабораторный практикум по курсу "Промышленная экология" 2000.
12.Чебакова И.Б. Очистка сточных вод. - Омск. ОГТУ, 2001.
13.Тимонин А.В. Инженерно-экологический справочник. 2 т - Калуга: Издательство Н.Бочкаревой, 2003.
14. A handbook of industrial ecology / edited by Robert U. Ayres and Leslie W. Ayres. Great Britain.Cornwall. 2002.
15. Fundamentals of Biological Wastewater Treatment. Udo Wiesmann, In Su Choi, Eva-Maria Dombrowski, WILEY-VCH Verlag GmbH & Co. KGaA, Weinheim. 2007. – 392 p.
www.gov.uz – O'zbekiston Respublikasi hukumat portali.
www.youtube.uz – video roliklar portali
https://lex.uz/ - O'zbekiston Respublikasi qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi.
http://www.uznature.uz – O'zbekiston Respublikasi Ekologiya va atrof muhitni muhofgaza qilish qo'mitasi web sayti

2. "Ekologiya huquqi" fanidan YaDAK savollari

O'zbekiston Respublikasi Birinchi Prezidenti I. Karimovning qaysi bir asarida ekologik muammolar milliy xavfsiz¬lik omili sifatida atroflicha yoritilgan ?

1. Ekologiya huquqi bu ?
2. Nima uchun ekologik munosabatlarni huquqiy tartibga solish zarur ?
3. Ekologik konsepsiyalarga qaysi bir dunyoqarashlar ki¬radi ?
4. Iqlim o'zgarishi ekologik xavfsizlikka oid qanday muammo hisoblanadi?
5. Insonning qulay tabiiy muhitda yashash, o'z salomatligini atrof muhitning zararli ta'siridan muhofaza qilish huquqi qaysi qonun bilan mustahkamlangan ?
6. "Ekologiya" so'zi grekchada nimani anglatadi ?
7. Ilk bor fanga «Ekologiya» so'zini . . . . . olib kirgan?
8. Ekologiya huquqining obekti to'g'ri ko'rsatilgan qatorni belgilang.
9. Ekologiya huquqining usullari (metodlari) to'liq ko'rsatilgan javobni aniqlang.
10. O'zbekiston Respublikasi eski tartibdagi Konstitutsiyasida atrof tabiiy muhit muhofazasiga bevosita taalluqli nechta modda mavjud?

11. Konstitutsiyamizga muvofiq fuqarolar atrof tabiiy muhitga.....munosabatda bo'lishga majburdirlar.
12. "Qizil kitob" ekologiya hu¬quqining manbai bo'la ola¬dimi?
13. O'zbekiston Respublikasining "Tabiatni muhofaza qilish to'g'risida"gi qonuni qachon qabul qi¬lingan?
14. O'zbekiston Respublikasi "Yer to'g'risida" gi qonun qachon amalga kiritilgan ?
15. O'zbekiston Respublikasining "O'simlik dunyosini muhofaza qilish va undan foydalanish to'g'risida"gi qonun o'rmonga oid munosabatlarni tartibga soladimi?
16. Ekologik munosabatlarni tartibga solinishi yo'nalishlari bo'yicha ekologiya huquqi manbalari to'g'ri tasniflangan javobni aniqlang.
17. Qonunchilik hujjatlarining tizimi tavsifiga ko'ra, ekologiya huquqi manbalari .....ga bo'linadi.
18. Huquqiy tartibga solish holati bo'yicha ekologik qonunchilik qanday tasniflanadi?
19. Yuridik kuchi bo'yicha ekologiya huquqi manbalari qanday turlarga ajratiladi?
20. Eski tartibdagi O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 55-moddasiga binoan yer, yer osti boyliklari, suv, o'simlik va hayvonot dunyosi hamda boshqa tabiiy zaxiralar .....dir", deb qayd etilgan.
21. O'zbekiston Respublikasi Fuqarolik kodeksining 214-moddasiga muvofiq "yer, yer osti boyliklar, suv, havo xavzasi bo'shlig'i, o'simlik va hayvonot dunyosi ....." hisoblanadi.
22. Mulk huquqida tabiiy ob'ekt¬lardan qaysi birini o'zlash¬tirib bo'lmaydi?
23. Ovchilik va baliq ovlash joylariga qo'yib yuborilgan hayvonlar ... mulki hisoblanadi
24. Tabiiy obektlarga nisbatan mulk huquqi qaysi qonun hujjatlari bilan tartibga solinadi?
25. Tabiiy resurslarni davlat nomidan tasarruf etishni ..... amalga oshiradilar.
26. Suvga nisbatan mulk huquqning ob'ekti bo'lib ..... hisoblanadi.
27. Qonun hujjatlarida belgilangan tartibda qazib olingan foydali qazilmalar ..... mulki bo'lishi mumkin.
28. Yer uchastkasiga nisbatan ashyoviy huquqlarni ko'rsating
29. Pitomniklarda, inkubatorlarda, fermalarda, hovuz xo'jaliklarida o'stirilgan va shu xo'jaliklarning chegaralarida joylashgan yovvoyi hayvonlar ..... mulki hisoblanadi.
30. "Ekosan" bu .... dir.
31. Ekologik ekspertiza qaysi davlat organi tomonidan o'tkaziladi ?¬
32. Tabiatni muhofaza qilish sohasidagi davlat siyosatining asosiy yo'nalishlarini belgilash qaysi davlat organi vakolati hisoblanadi?
33. Atrof tabiiy muhitni muhofaza qilish va tabiat resurslaridan foydalanishning davlat boshqaruvini .... amalga oshiradi.
34. Davlat ekologiya dasturlarini tasdiqlashga vakolatli organni ko'rsating.
35. Tabiatni muhofaza qilishga doir yagona siyosat yuritish qaysi davlat organining vakolati?
36. Ekologiya maorifi va tarbiyasi tizimini yaratish hamda uning amal qilishini ta'minlash vakolati qaysi davlat organiga tegishli?

37. Tabiiy resurslardan foydalanish huquqiga doir ruxsatnomani bekor qilish .... .
38. Davlat o'rmon fondini tasarruf etish qaysi davlat organining vakolati?
39. Inson uchun atmosfera havosini muhofaza qilish sohasida standartlar qaysi organ tomonidan tasdiqlanadi ?
40. Atrof tabiiy muhit ob'ektlari uchun atmosfera havosini muhofaza qilish, iqlim va ozon qatlamini saqlash sohasidagi standartlar qaysi organ tomonidan tasdiqlanadi ?
41. O'zbekiston Respublikasi Tabiatni muhofaza qilish davlat qo'mitasi tomonidan atmosfera havosi bo'yicha qanday normativlar belgilab qo'yiladi?
42. Atmosfera havosidan foydalanish normativlarini ishlab chiqish va tasdiqlash tartibi kim tomonidan belgilab qo'yiladi?
43. Qaysi organ tomonidan doimiy ifloslantiruvchi manbalardan atmosferaga ifloslantiruvchi moddalar va biologik organizmlar chiqarishga ruxsatnoma beriladi?
44. Ekologik sertifikatning shakli ... .
45. Ekologik sertifkatlash sohasi o'z ichiga qaysilarni qamrab oladi?
46. Majburiy sertifikatlashtirilishi lozim bo'lgan mahsulot, xizmatlar (ishlar)ning ro'yxati..... .
47. Standartlashtirishga berilgan tavsiflardan qaysi biri to'g'ri?
48. Tabiatni muhofaza qilish to'g'risidagi qonun hujjatlari ijrosi ustidan nazoratni muvofiqlashtirib borishga qaysi organ vakolatlidir?
49. Atrof tabiiy muhitning davlat monitoringi bu . . .
50. Atrof tabiiy muhit monitoringi tuzilishi, mazmuni va uni amalga oshirish tartibi kim tomonidan ishlab chiqiladi va tasdiqlanadi ?
51. Atrof tabiiy muhitning davlat monitoringi tizimi qanday maqsadda tashkil etiladi ?
52. Ekologik nazorat tizimini ko'rsating ?
53. Tabiatni muhofaza qilish sohasidagi idoraviy ekologik nazorati deganda nimani tushunasiz ?
54. Tabiatni muhofaza qilish sohasidagi ishlab chiqarish ekologik nazorati deganda nimani tushunasiz ?
55. Yerlarning ishlab chiqarish chiqindilari va boshqa chiqindilar, kimyoviy va radioaktiv moddalar, oqova suvlar bilan ifloslanishi, shuningdek tabiatni muhofaza qilish, sog'lomlashtirish, rekreatsiya maqsadidagi yerlardan, suv fondi yerlaridan foydalanish va ularni muhofaza qilish ustidan davlat nazoratini qanday organ amalga oshiradi?
56. Atmosfera ifloslanishi, yer usti suvlarining (tabiiy suv oqimlarining), tuproqning ifloslanishi monitoringi qaysi organ tomonidan amalga oshiriladi ?
57. Ekologik ekspertiza bu . . .
58. Ekologik ekspertiza qanday maqsadlarda o'tkaziladi ?
59. Ekologik ekspertiza turlarini ko'rsating?
60. Ekologik auditni moliyalash qanday mablag'lar hisobidan amalga oshiriladi ?
61. Davlat ekologik eksperzasini moliyalash qanday mablag'lar hisobidan amalga oshiriladi ?
62. Qaysi ob'ektlarni davlat ekologik ekspertizasidan o'tkazish majburiy hisoblanadi ?
63. Davlat ekologik ekspertizasini o'tkazish muddati . . . kundan oshmasligi lozim.

64. Davlat ekologik ekspertizasini o'tkazish muddati ekspertiza ob'ektining murakkabligiga qarab ko'pi bilan . . . oyga uzaytirilishi mumkin.
65. Davlat ekologik ekspertizasi ob'ektining ekologik talablarga muvofiqligi xususida davlat ekologik ekspertizasining bergan xulosasi berilgan kundan e'tiboran necha yil mobaynida yuridik kuchga ega bo'ladi ?
66. Yerdan foydalanganlik uchun qanday haq to'lanadi?
67. Yer qa'ridan foydalanganlik uchun qanday to'lovlar to'lanadi?
68. Atrof tabiiy muhitni ifloslantirganlik uchun qanday haq to'lanadi?
69. O'zbekiston Respublikasi tabiiy suv havzalarida necha kilogrammgacha sport va havaskorlik tarzida baliq ovlash umumiy foydalanishga tegishli bo'ladi?
70. Suv resurslaridan foydalanganlik uchun soliqdan kimlar ozod qilinadi?
71. Bonus qanday to'lov?
72. Tabiat ob'ektlaridan foydalanganlik uchun soliq stavkalari kim tomonidan belgilanadi.
73. Tabiatni muhofaza qilish mahalliy jamg'armalari hisobidagi mablag'ning necha foizi yer, yer osti, suv, atmosfera qonunchiligi huquqbuzarligini aniqlagan shaxsga taqdim etiladi?
74. Tabiatni muhofaza qilish mahalliy jamg'armalari nimalar hisobiga tashkil topadi?
75. Avtomashinalardan chiqaradigan CO miqdori me'yordan oshiq bo'lsa, hay¬dovchi qanday javobgarlikka tortiladi ?
76. Ekologik huquqiy javobgarlikning o'ziga xos xususiyatlari nimalarda namayon bo'ladi ?
77. Ekologiya xavfsizligiga oid normalar va talablarni buzish jinoyatining sub'ektini aniqlang?
78. Suv to'g'risidagi qonunlarni buzish natijasida yetkazilgan zarar ..... ?
79. Ekologiya huquqbuzarligi uchun ma'muriy javobgarlikka tortish asosi?
80. Ekologiya huquqbuzarligi uchun ma'muriy jazo sifatida huquqbuzarlik qurolini musodara qilishni....
81. Quyidagilardan qaysi biri musodara hisoblanmaydi
82. O'zboshimchalik bilan egallab olingan yerlarni qaytarish tartibi qanday?
83. Quyidagi huquqbuzarliklardan qaysi biri harakat bilan sodir bo'ladi?
84. Suvdan foydalanishga doir nizolarni hal qiluvchi organlarni ko'rsating?
85. Yer fondi necha toifaga bo'linadi ?
86. Yerlarni yer fondining bir toifasidan boshqasiga o'tkazish qachon amalga oshirilishi mumkin ?
87. Yer tarkibidagi o'zgarishlarni o'z vaqtida aniqlash baho berish salbiy jarayonlarning oldini olish va oqibatlarini tugatish uchun yer fondining holatini kuzatib borish tizimi – bu . . .
88. Yer monitoringini o'tkazish tartibi kim tomonidan belgilanadi ?
89. Yer uchastkalaridan qidiruv ishlari uchun foydalanish mumkinmi ?
90. Yer servituti – bu . . .
91. Sug'oriladigan yerlarni sug'orilmaydigan yerlar sirasiga o'tkazish tartibi qanday?
92. Rekreatsiya maqsadlariga mo'ljallangan yerlar qanday yerlar hisoblanadi?

93. Yer fondining qayd etilgan chegaraga, maydonga, joylashish manzilgan, huquqiy rejimga hamda davlat yer kadastrida aks ettiriladigan boshqa xususiyatlarga ega bo'lgan qismi nima deyiladi ?
94. Yer uchastkalaridan qisqa muddatli foydalanish necha yilgacha bo'lishi mumkin ?
95. O'zbekiston Respublikasi eski tartibdagi konstitutsiyaning qaysi moddasida suv davlat muhofazasida ekanligi belgilangan ?
96. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasiga binoan suv qanday boylik hisoblanadi?
97. Suv obektlarining sanitariya muhofaza tegralari kim tomonidan muhofaza etiladi?
98. Davlatlararo daryolardagi suvni muhofaza qilish tegralari qanday hujjatda belgilanadi?
99. Yer osti suv manbalari kadastri bo'yicha ma'lumotlar qaysi organ tomonidan taqdim etiladi?
100. Suv resurslaridan foydalanish va yerlarning meliorativ holati bo'yicha ma'lumotlar qaysi organ tomonidan taqdim etiladi?
101. Suv ob'ektlarining sanitariya muhofaza zonalari kim tomonidan qo'riqlanadi?
102. Suvdan vaqtincha foydalanish muddatini ko'rsating?
103. Daxlsiz suv obektlari bu . . .
104. Suvdan foydalanish bo'yicha davlat suv kadastrini qaysi organ yuritadi?
105. Alohida muhofaza etiladigan geologik ob'ektlar deganda nimani tushunasiz?
106. Foydali qazilmalar deganda nimani tushunasiz?
107. Qaysi organ O'zbekiston Respublikasining keng tarqalgan foydali qazilmalari ro'yxatini aniqlaydi?
108. Yer qa'ri uchastkalaridan foydalanish qaysi hujjat asosida amalga oshiriladi?
109. Foydali qazilmalar zahiralari davlat balansi kim tomonidan yuritiladi?
110. "Yer osti boyliklari" davlat fondini nimalar tashkil etadi?
111. Yer qa'ri monitoringini yuritishdan maqsad.
112. Yer qaridan foydalanish sub'ektlari kimlar?
113. Yer qa'ri uchastkalaridan nodir tosh xom ashyosi namunalarini, paleontologik qoldiqlarni va boshqa geologik kolleksiyabop materiallarni to'plash uchun muddatli foydalanishga qancha muddatda beriladi?
114. O'zbekiston Respublikasining "Atmosfera havosini muhofaza qilish to'g'risidi"gi qonuni qachon qabul qilingan?
115. Atmosfera havosini muhofaza qilish to'g'risidagi qonun hujjatlarining asosiy vazifalari..... iborat?
116. Inson uchun atmosfera havosini muhofaza qilish sohasida standartlar qaysi organ tomonidan tasdiqlanadi?
117. Atrof tabiiy muhit ob'ektlari uchun atmosfera havosini muhofaza qilish, iqlim va ozon qatlamini saqlash sohasidagi standartlar qaysi organ tomonidan tasdiqlanadi?
118. Ekologiya va atrof muhitni muhofaza qilish qilish davlat qo'mitasi tomonidan atmosfera havosi bo'yicha qanday normativlar belgilab qo'yiladi?
119. Atmosfera havosidan foydalanish normativlari kim tomonidan ishlab chiqiladi?
120. Atmosfera havosidan foydalanish normativlarini ishlab chiqish va tasdiqlash tartibi kim tomonidan belgilab qo'yiladi?

121. Qaysi organ tomonidan doimiy ifloslantiruvchi manbalardan atmosferaga ifloslantiruvchi moddalar va biologik organizmlar chiqarishga ruhsatnoma beriladi?
122. Atmosfera havosiga zararli ta'sir ko'rsatishi va undan foydalanishni cheklash, to'xtatib qo'yish yoki tugatish kim tomonidan amalga oshiriladi?
123. Ishlatish taqiqlangan va ishlatishga yaroqsiz bo'lib qolgan kimyoviy moddalarni zararsizlantirishga qaysi organ tomonidan ruhsatnoma beriladi?
124. O'simlik dunyosi ob'ektlari to'liq ko'rsatilgan qatorni ko'rsating?
125. O'simlik dunyosi obektlaridan umumiy foydalanish turlarini ko'rsating?
126. O'simlik dunyosi obektlaridan maxsus foydalanish turlarini ko'rsating?
127. O'simlik dunyosi ob'ektlaridan umumiy foydalanish normasi va tartibi belgilanadimi?
128. Chorvachilik ehtiyojlari va chorva mollarini o'tlatish uchun yovvoyi ozuqa mahsulotlarini g'amlashga ruxsatnoma berilganligi uchun to'lov miqdori qaysi organ tomonidan belgilanadi?
129. O'zbekiston Respublikasi "Qizil kitobi"ga kiritilgan kamyob va yo'qolib ketish xavfi ostidagi o'simlik turlarini tabiiy muhitdan olishga ruxsatnoma kim tomonidan beriladi?
130. O'simlik dunyosi ob'ektlaridan foydalanuvchilar O'zbekiston Respublikasi "Qizil kitobi" ga kiritilgan kamyob va yo'qolib ketish xavfi ostidagi o'simlik turlarini tabiiy muhitdan olishga maxsus ruxsatnoma olish uchun qaysi organga murojaat qiladilar?
131. O'simlik dunyosi ob'ektlaridan maxsus foydalanishga ruxsatnoma yoki uni asosli rad etish hujjati ariza beruvchilarga ariza olingan kundan boshlab necha kun mobaynida taqdim etiladi?
132. O'simlik dunyosi ob'ektlaridan maxsus foydalanishga ruxsatnoma berish qaysi hollarda rad etilishi mumkin?
133. O'simlik dunyosi ob'ektlaridan foydalanuvchi tomonidan tabiatni muhofaza qilish haqidagi qonun hujjatlari buzilgan taqdirda o'simlik dunyosi ob'ektlaridan foydalanish uchun berilgan ruxsatnomani olib qo'yishga kimlar vakolatlidir?
134. O'zbekiston Respublikasining "O'rmon to'g'risida"gi qonuni qachon qabul qilingan?
135. O'rmonlar asosan qanday vazifalarni bajaradi ?
136. Hamma o'rmonlar davlat o'rmon fondini tashkil etadimi ?
137. Davlat o'rmon fondi to'g'ri ko'rsatilgan javobni ko'rsating ?
138. Quyidagilardan qaysi biri davlat o'rmon fondiga kirmaydi ?
139. Ko'kalamzorlashtirish uchun ekilgan o'simliklar davlat o'rmon fondiga kiradimi?
140. Davlat o'rmon fondiga kirmaydigan daraxtzorlar va butazorlarni barpo etish, parvarish qilish, qo'riqlash hamda ulardan foydalanish qaysi qonun hujjatlarida belgilangan tartibda amalga oshiriladi ?
141. O'rmon fondi yerlari qishloq xo'jalik maqsadlarida beriladimi ?
142. O'rmondan vaqtinchalik foydalanish muddati qaysi javobda to'g'ri ko'rsatilgan ?
143. Chegara mintaqalarida o'rmondan foydalanish tartibi kim tomonidan belgilanadi?
144. Hayvonot dunyosi ob'ektlarini ko'rsating ?
145. Baliq pitomniklari va havza xo'jaliklari hududida ov qilishga ruxsat beriladimi ?

146. Chet el fuqarolari tomonidan hayvonot dunyosining O'zbekiston Respublikasi Qizil kitobiga kiritilgan ayrim turlarini ovlashni tashkil etish va ovlash tartibi qaysi organ qarori bilan belgilanadi?
147. O'zbekiston Respublikasining barcha hududida hayvonot dunyosi obektlaridan maxsus foydalanishga ruxsatnomalar qaysi organ tomonidan beriladi ?
148. Hayvonot dunyosidan foydalanish turlarini ko'rsating?
149. Ovchilik-baliq ovlash xo'jaliklariga ro'yxatdan o'tkazilgan tabiiy suv havzalarida necha kilogrammgacha miqdorda baliqlarni sport va havaskorlik tarzida ovlash uchun umumiy foydalanishga ruxsat berilgan?
150. O'zbekiston Respublikasining Qizil kitobiga kiritilgan kamyob va yo'qolib ketish xavfi ostidagi hayvonlarni tabiiy yashash muhitidan ajratib olish uchun maxsus foydalanishga ruxsatnomalar qaysi organ tomonidan beriladi ?
151. Qanday holatlarda hayvonot dunyosidan foydalanishga ruxsatnoma berish rad etilishi mumkin ?
152. Yovvoyi hayvonlar, ularning qismlari, zoologiya kolleksiyalari, hayot faoliyati mahsulotlari, o'ljalar, tulumlar respublikaga olib kirilganligi uchun qancha miqdorda to'lov undiriladi ?
153. Baliq xo'jaligi zonalari qaysi organ qarori bilan tashkil etiladi?
154. Muhofaza etiladigan tabiiy hududlar pasportini yuritish tartibi qaysi organ tomonidan belgilanadi ?
155. Muhofaza etiladigan tabiiy hududlarni boshqarish rejalarini ishlab chiqish tartibi qaysi organ tomonidan belgilanadi ?
156. Suv obektlarining sanitariya muhofaza zonalari kim tomonidan qo'riqlanadi?
157. Kurort tabiiy hududlarni va rekreatsiya zonalarini muhofaza qilish qaysi organ tomonidan ta'minlanadi?
158. Davlat qo'riqxonalarining hududida qanday faoliyat olib borish mumkin ?
159. Majmua (landshaft)buyurtma qo'riqxonalari nima ?
160. Tabiat bog'lari nima ?
161. Davlat tabiat yodgorliklari nima ?
162. Tabiiy ob'ektlarni davlat tabiat yodgorliklari deb e'lon qilish qaysi organ qarori bilan amalga oshiriladi ?
163. Tabiat va jamiyatning o'zaro aloqalarida jamiyatning tabiatga,aniqrog'iatrof tabiiy muhitga ta'siri qanday shaklda nomoyon bo'lishini aniqlang?
164. Ekologik huquq bu...
165. Ekologik huquqning predmeti bu...
166. Ekologik huquqning maqsadi:
167. Globallashuvning ta'rifi:
168. Insonning hayotiy ehtiyojlarini qondirish uchun tabiat qanday funksiyalarni bajaradi?
169. Hozirgi kunda ekologik xafvsizlikning mintaqaviy muammolarini aniqlang?
170. Ekologik huquqiy munosabat bu...
171. Ekologik huquq manbalari bu...
172. Tabiatdan foydalanish huquqi nima?
173. Tabiiy obyektlarga umumiy davlat mulki huquqi:

174. Ekologiya sohasida umumiy vakolatga ega bo'lgan davlat ijro hokimyati organlarini aniqlang:
175. Ekologiya sohasida maxsus vakolatga ega bo'lgan davlat boshqaruv organlari bu...
176. Ekologiya sohasida davlat boshqaruvi shakllarini aniqlang;
177. Ekologiya sohasida davlat boshqaruvi usullarini aniqlang;
178. Davlat ekologik ekspertizasini o'tkazish muddati :
179. "Ekologik ekspertiza to'g'risida" gi Qonun qachon qobul qilingan va necha moddadan iborat?
180. Tabiat ob'ektlarini davlat kadastri bu - ?
181. Quyidagi tarif: - atrof tabiiy muhit sifati, tabiiy resurslardan foydalanish miqdorlari va boshqa ko'rsatgichlarni belgilash bo'yicha vakolatli davlat organlarining faoliyatidir - qaysi tushunchaga taalluqli?
182. Ekologik nazorat turlari qaysi javobda to'g'ri ko'rsatilgan?
183. Ekologik huquqbuzarliklarning turlari qaysi javobda to'liq ko'rsatilgan:
184. Atmosfera havosini ifloslantiruvchi moddalar va biologik organizimlarni normasidan ortiq atmosferaga chiqarib tashlash huquqbuzarligi qaysi turdagi yuridik javobgarlikka asos bo'ladi?
185. Ekologik huquqbuzarlikning asosiy belgilarini aniqlang?
186. O'zbekiston Respublikasi Yer kodeksining 8-moddasida huquqiy muhofaza qilinadigan davlat yer fondining qaysi turlari ko'rsatilgan?
187. Yerni huquqiy muhofaza qilish qaysi qonunlarda belgilangan?
188. O'rta Osiyoning suv bilan bog'liq asosiy ekologik muammolari:
189. Ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish.O'zbekiston Respublikasining "Suv va suvdan foydalanish to'g'risida"gi qonuni qachon qobul qilingan?
190. Atmosfera havosini muhofaza qilishning huquqiy choralari:
191. O'simlik dunyosini muhofaza qilish va undan foydalanish to'g'risidagi qonun qachon qabul qilingan?
192. Alohida muhofaza qilinadigan hududlarni ko'rsating?
193. Xalqaro ekologik tashkilotlar sifatida BMT qachon tashkil topdi?
194. O'zbekiston Respublikasi Birinchi Prezidenti I. Karimovning qaysi bir asarida ekologik muammolar milliy xavfsiz¬lik omili sifatida atroflicha yoritilgan ?
195. Ekologiya huquqi bu ?
196. Nima uchun ekologik munosabatlarni huquqiy tartibga solish zarur ?
197. Ekologik konsepsiyalarga qaysi bir dunyoqarashlar ki¬radi ?
198. Iqlim o'zgarishi ekologik xavfsizlikka oid qanday muammo hisoblanadi?
199. Insonning qulay tabiiy muhitda yashash, o'z salomatligini atrof muhitning zararli ta'siridan muhofaza
200. Ekologiya huquqi bu ?

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasining to'g'risida» gi qonuni; «Tabiatni muhofaza qilish
2. O'zbekiston Respublikasining «Alohida muhofaza etiladigan tabiiy xududlar

3. to'g'risida» gi qonuni; O'zbekiston Respublikasining «Davlat saniyatariya nazorati to'g'risida» gi qonuni;
4. O'zbekiston Respublikasining «Suv va suvdan foydalanish to'g'risida» gi qonuni; O'zbekiston Respublikasining «Atmosfera havosini qilish to'g'risida» gi qonuni; muhofaza
5. O'zbekiston Respublikasining «0 'simlik dunyosini muhofaza qilish va ulardan foydalanish to'g'risida» gi qonuni;
6. O'zbekiston Respublikasining «Hayvonot dunyosini muhofaza qilish va ulardan foydalanish to'g'risida» gi qonuni;
7. O'zbekiston Respublikasining «Yer kodeksi»; O'zbekiston Respublikasining «Yer osti boyliklari to'g'risida» gi qonuni;
8. O'zbekiston Respublikasining «Davlat yer kadastri to'g'risida» gi qonuni;
9. O'zbekiston Respublikasining «O'rmon to'g'risida» gi qonuni;
10. O'zbekiston Respublikasining «Ekologik ekspertiza to'g'risida» gi qonuni;
11. O'zbekiston Respublikasining «Metrologiya to'g'risida» gi qonuni;

3. "Ekologik monitoring" fani bo'yicha:

1. Respublikamiz hududidagi zaharli kimyoviy moddalar qabristonida qanday zaharli kimyoviy vositalar va mineral o'g'itlar bor?
2. Malina, qichitqi o't, burchoq, bug'doyiq, zubturum, ismalaoq, ivan kabi o'simlikalar o'sib rivojlangan tuproq qanday tuproq hisoblanadi?
3. Bug'doy, makkajo'xori, kartoshka, arpa, javdar, g'o'za, sabzi, piyoz kabi o'simliklar o'sib rivojlangan tuproqlar qanday tuproqqa kiradi?
4. Tuproq unumdorliki past bo'lganda ham o'sa oladigan o'simliklarga qaysilar kiradi?
5. Girdatofitlar qanday o'simliklar?
6. Kserofitlar qanday o'simliklar?
7. Tariq o'simligi necha foiz nam bo'lsa unib chiqadi?
8. Madaniy o'simliklarni suvga bo'lgan talabiga qarab guruhlarga bo'linishini kim tomonida fanga kiritilgan?
9. Tuproqning kislotaliliki qanday belgilanadi?
10. Tuproqning kislotaliligi 3,0 dan 6,0 gacha bo'lsa, bunday tuproqda o'suvchi o'simliklar nima deb ataladi?
11. Tuproqning pH darajasi 6,0 dan 7,5 gacha bo'lsa bunday tuproqda o'suvchilar qanday o'simliklar deyiladi?
12. Tuproqning pH darajasi 7,5 dan ziyod bo'lsa qanday o'simliklar deyiladi?
13. Kislotaliligi past tuproqda o'sadigan o'simliklarga qaysilar kiradi?
14. Neytral tuproqda o'suvchilarga qaysi o'simliklar kiradi?
15. Bazifil o'simliklarga qaysilar kiradi?
16. Tabiiy hollarda tuproqning kislotalilik darajasi nechigacha boladi?
17. Tuproqning nafas olishining aniqlash uchun, tuproq ustki qismiga shisha qopqoq yopib qo'yilib, uning ichiga qaysi eritmadan kosachaga 2 ml 0,1 gr CO_2 gazini yuttirish uchun solinadi?

18. Ifloslangan suv nima deb ataladi?
19. "Sapros" so'zining ma'nosi nima?
20. Suv havzalari organik moddalar bilan ifloslanishiga qarab necha sinfga bo'linadi?
21. Polisabrop suv o'tlariga qaysilar kiradi?
22. Toza suv havzalarida yashaydigan hashorotlarga qaysilar kiradi?
23. Organizmning rivojlanishi barcha tamonlama yaxshi borayotgan bo'lsa nima deyiladi?
24. Akseleratsiya so'zining manosi nima?
25. Kartografiyaning asosi sifatida topokarta yoki joyning masshtab rejasi nechi qilib belgilangan?
26. Ekotizm tushunchasini kim taklif qilgan?
27. Ekotizm tushunchasini nechanchi yilda taklif qilingan?
28. Yirik ekolog Yudjin Odum o'z kuzatishlaridan kelib chiqib shaxarlarni nima deb atagan?
29. Ekologlar katta shaxarlarni nima deb atashgan?
30. Shaxsiy transportni qo'llanilishida, avtobuslarga qaraganda necha marta ko'proq zararli gaz atmasferaga chiqariladi?
31. Bir tashkilot ishchi hududida SO_2 ning ruxsat etilgan me'yori qancha?
32. Avtomashinalar chiqarayotgan gaz tarkibida nechi xil kimyoviy moddalar mavjud?
33. Avtomashinalar chiqarayotgan kimyoviy moddalar tarkibi nimalardan iborat.
34. ……..-deb shunday kimyoviy moddalar yoki birikmasiga aytiladiki, ular inson organizimiga uzoq vaqt ta'sir qilib tursa ham mutloq zarar qilmaydi, organizmda patalogik o'zgarishlar yoki kasalliklar keltirmaydi.
35. Uchuvchi organik birikmalar qaysi qatorda berilgan.
36. Radioaktiv moddalar foni ……dan oshmasligi kerak.
37. Atmosferaga chiqariladigan zararli gazlarni tozalashning eng so'ngi usullardan biri?
38. Suv foydalanilishiga qarab qaysi guruhlarga bo'linadi?
39. Texnik suvlarning guruhlari.
40. Qaysi usul bilan oqar suvdagi mayda zarrachalar ushlab qolinadi?
41. Agarda oqar suvda kislota va ishqorlar miqdori ko'payib ketsa nima qilish kerak?
42. Suv tarkibidagi simob, xrom, mishyak, kabi zarrali moddalarni ajratib olish uchun nima qilish kerak?
43. ……-bu usulda tozalashda suvdagi kislarodni mikroblar iste'mol qiladi va metantenkalarda kislorodsiz holatda suv tozalanadi.
44. Aerob tozalash usulida qanday moddalardan foydalaniladi?
45. Suvni qizdirib bug'lantirish yordamida zararli birikmalardan tozalash qaysi usulda amalga oshiriladi?
46. Suvdan foydalanishda tejamkorlik va oqilona ishlatishni yo'lga qo'yish uchun qanday usuldan ko'proq foydalanish kerak?

47. Ifloslangan havo atmosferasi maxsus kuzatish postlari nechi xil kategoriyaga mansub va ular qaysilar?
48. ……postlarda ma'lum bir hudud yoki viloyat tumanda yoki yangi sanoat korxonasi ishga tushga joyda havoning kutilmagan ifloslanish holati kuzatilsa shunday xolarda tashkil qilinadi.
49. Harakatdagi postlar -……
50. …… postlarda atmosferani ifloslantiruvchi zaharli moddalar miqdori uzliksiz qayd qilib boriladi va kelgusi tahlillar uchun havodan namunalar doimiy ravshda olib turiladi.
51. Atmosfera havosini ifloslanishiga asosiy sabachi?
52. Suvni kimyoviy ifloslanish deganda ……
53. Radiaktiv moddalar, issiqlik va boshqalar bilan atmosferani ifloslanishi qaysi turiga kiradi?
54. ……ifloslanish, viruslar, bakteriyalar, zamburug'larning suvga qo'shilishi va kasalik Manbai bo'lishidir.
55. …… ifloslanish suvga har xil qo'shimchalar, qum shlak va boshqa har xil suv sifatini hamda baliqlar ekotizimini buzilishiga olib keladi.
56. Nazorat punkutlari taxlil paytida nimalarga e'tibor beradi?
57. Gerbitsidlar- nima maqsadda foydalaniladi?
58. Insektitsidlardan nima uchun foydalaniladi?
59. Fungitsidlar nima?
60. Fumigant va renallentlar nima maqsada foydalaniladi?
61. Tuproq monitoringini aniqlashning eng qulay usuli qaysi?
62. Tuproq unumdorligi o'rtachaligini bildiruvchi indikator o'simliklarga qaysilar kiradi?
63. Monitoring deb-…..
64. …… deganda ,inson va biologic ob'ektlarni yashash muhitining ekologik xolatini doimiy baholashni ta'minlovchi ekotizmlar xolatini baxolash va bashorat qilishga aytiladi.
65. Monitoring so'zi qachon va kim tomonidan ilmiy adabiyotga kiritilgan.
66. Yu.A.Izraelning monitoringa bergan ta'rifi
67. Monitoring tizimining strukturasini aniqlovchi eng universal yondashishi uning ……
68. Atrof muhit monitoring tizimi nimalardan iborat?
69. Monitoring qanday ko'rinishlarda olib boriladi?
70. Eng ommabop va ko'p qo'llaniladigan monitoring ko'rinishi qaysi?
71. Atrof muhit monitoring jarayonlari tog'ri ketma ketlikda berilgan qatorni toping.
72. Ekotizmning holatini yoki o'zgarishini bildiradigan omillar …… deb tushuniladi.
73. Suv havzalari organik moddalar bilan ifloslanishiga qarab qanday sinflarga bo'linadi?
74. …… deb,kichik bir mahaliy joyda shakillangan relef, joy, tuproq tiplari, aloxida o'simliklar qoplami va iqlim sharoitiga aytiladi.
75. Ekotizm buzulganligini qanday guruhlar bilan belgilasa bo'ladi?

76. Atrof muhit manitoringi kuzatish jarayonida nimalar o'rganilib boriladi?
77. Ekologik baholashda yerning umumiy maydoni 5% yaroqsiz bo'lsa bunday yerlar …… hisoblanadi.
78. Ekologik baholashda yerning ummumiy maydonining 5 dan 20 % gacha qismi yomonlashgan bolsa…… deb hisoblanadi.
79. Ekologik baholashda ummumiy maydoning necha foiz qismi yomonlashsa ekologik krizis boshlandi deb hisoblash mumkin?
80. Yerdan foydalanishning ekologik buzulish foizi nimaga qayd qilib boriladi?
81. Bioindikatsion izlanishlar nechta darajaga bo'lib o'rganiladi?
82. Nazorat punkutlari taxlil paytida nimalarga e'tibor beradi?
83. Insektitsidlardan nima uchun foydalaniladi?
84. Fungitsidlar nima?
85. Fumigant va renallentlar nima maqsada foydalaniladi?
86. Tuproqning unumdorligini qaysi o'simliklar indikatori orqali bilsa bo'ladi?
87. Tuproq monitoringini aniqlashning eng qulay usuli qaysi?
88. …… deganda ,inson va biologic ob'ektlarni yashash muhitining ekologik xolatini doimiy baholashni ta'minlovchi ekotizmlar xolatini baxolash va bashorat qilishga aytiladi.
89. Monitoring so'zi qachon va kim tomonidan ilmiy adabiyotga kiritilgan.
90. Biota deb nimaga aytiladi?
91. Hozirgi kunda hisor davlat qo'riqxonasi maydoni qanday qismlardan tashkil topgan?
92. K=1,5 bo'lganda daraxtlarni axvoli qanday holatda bo'ladi.
93. Hashorotlarning kechasi yorug'likga kelishi haqida buyuk akademik Vavilov qaysi sahroda kuzatish olib borgan?
94. Aholi yashaydigan punktlar yaqinida sanoat korxonalari ko'p bo'lgan joylarda har necha km da bitta post qo'yiladi?
95. Benzin bilan harakatlanadigan havo issiq paytlarda qanday bug'larni tashlaydi?
96. Yirik sanoat shaharlarining havo basseyni sifatini kuzatuvchi xizmat muassasasi malumotlariga qaraganda atmosferadagi zararli moddalar orasida ko'lam jihatidan qaysi oksid birinchi o'rinda turadi?
97. Nechanchi asrda ilm fanning cheksiz tarqqiyoti Insoniyatning oldiga qator vazifalarni qo'ydi.
98. Monitoring kuzatishlarning hajmidan kelib chiqib o'rganadigan joyning katta - kichikligiga qarab manitoring nechaga bo'linadi.
99. Ilmiy Adabiyotga Monitoring so'zi nechanchi yilning qaysi oylarid o'tkazilgan BMT ning atrof- muhitni himoya qilish bo'yicha konferentsiyasida o'tkazilgan.
100. Ekologik monitoring izlanishlari qayerda malum bo'lgan.
101. Tuproq kesemini olish uchun kavlanadigan chuqurning uzunligi va kengligi necha sm hajmda bo'lishi kerak.
102. Struktura deganda tuproqning qanday xususiyati tushuniladi?tushiniladi.
103. Eramizgaca bo'lgan nechanchi asrlarida tuproq, suv, ekologiyasi haqida uni asrab avaylash va toza saqlashni o'rgatib borilgan.
104. Al-Beruniy o'z davrida nechta iqlimning kartasini chizdi.

105. Biota deb nimaga aytiladi.
106. Zichligi – tuproqning qanday xususiyatiga aytiladi
107. Bioendiksion izlanishlar 2ga bo'linadi qaysilar
108. Ekologik endikatorlar deb nima aytiladi
109. Zaxarli gazlarga chidamliligi o'rtacha o'simliklarga 2 ta misol
110. Flora nima
111. Atmosfera havosining ifloslanishing bosh sababchisi
112. Atmosfera parametrlarini o'lchashda kuzatuvlar har doim qanaq joyda olib boriladi
113. Ekologik monitoring olib borishda hudud haqidagi ma'lumotlarni nimaga qayt qilib boriladi?
114. Tuproq yuzasidagi qatlamlar yaqol ko'rinib turgandagina nimani tasnifini aniq yozish mumkin
115. Nima orqali tuproqning hosildorligi, namligi sho'rlanishi, kislotaligi baholanadi
116. Tuproqning ifloslanishini baholash darajasi necha yilda bir marta aniqlanadi
117. Suvning ifloslanishini baholash bir yilda necha marta aniqlanadi
118. Respublikamiz hududidagi zaharli kimyoviy moddalar qabristonida qanday zaharli kimyoviy vositalar va mineral o'g'itlar bor?
119. Malina, qichitqi o't, burchoq, bug'doyiq, zubturum, ismalaoq, ivan kabi o'simlikalar o'sib rivojlangan tuproq qanday tuproq hisoblanadi?
120. Bug'doy, makkajo'xori, kartoshka, arpa, javdar, g'o'za, sabzi, piyoz kabi o'simliklar o'sib rivojlangan tuproqlar qanday tuproqqa kiradi?
121. Tuproq unumdorliki past bo'lganda ham o'sa oladigan o'simliklarga qaysilar kiradi?
122. Girdatofitlar qanday o'simliklar?
123. Kserofitlar qanday o'simliklar?
124. Tariq o'simligi necha foiz nam bo'lsa unib chiqadi?
125. Madaniy o'simliklarni suvga bo'lgan talabiga qarab guruhlarga bo'linishini kim tomonida fanga kiritilgan?
126. Tuproqning kislotaliliki qanday belgilanadi?
127. Tuproqning kislotaliligi 3,0 dan 6,0 gacha bo'lsa, bunday tuproqda o'suvchi o'simliklar nima deb ataladi?
128. Tuproqning pH darajasi 6,0 dan 7,5 gacha bo'lsa bunday tuproqda o'suvchilar qanday o'simliklar deyiladi?
129. Tuproqning pH darajasi 7,5 dan ziyod bo'lsa qanday o'simliklar deyiladi?
130. Kislotaliligi past tuproqda o'sadigan o'simliklarga qaysilar kiradi?
131. Neytral tuproqda o'suvchilarga qaysi o'simliklar kiradi?
132. Bazifil o'simliklarga qaysilar kiradi?
133. Tabiiy hollarda tuproqning kislotalilik darajasi nechigacha boladi?
134. Tuproqning nafas olishining aniqlash uchun, tuproq ustki qismiga shisha qopqoq yopib qo'yilib, uning ichiga qaysi eritmadan kosachaga 2 ml 0,1 gr CO_2 gazini yuttirish uchun solinadi?
135. Ifloslangan suv nima deb ataladi?

136. "Sapros" so'zining ma'nosi nima?
137. Suv havzalari organik moddalar bilan ifloslanishiga qarab necha sinfga bo'linadi?
138. Polisabrop suv o'tlariga qaysilar kiradi?
139. Toza suv havzalarida yashaydigan hashorotlarga qaysilar kiradi?
140. Organizmning rivojlanishi barcha tamonlama yaxshi borayotgan bo'lsa nima deyiladi?
141. Akseleratsiya so'zining manosi nima?
142. Kartografiyaning asosi sifatida topokarta yoki joyning masshtab rejasi nechi qilib belgilangan?
143. Ekotizm tushunchasini kim taklif qilgan?
144. Ekotizm tushunchasini nechanchi yilda taklif qilingan?
145. Yirik ekolog Yudjin Odum o'z kuzatishlaridan kelib chiqib shaxarlarni nima deb atagan?
146. Ekologlar katta shaxarlarni nima deb atashgan?
147. Shaxsiy transportni qo'llanilishida, avtobuslarga qaraganda necha marta ko'proq zararli gaz atmasferaga chiqariladi?
148. Bir tashkilot ishchi hududida SO_2 ning ruxsat etilgan me'yori qancha?
149. Avtomashinalar chiqarayotgan gaz tarkibida nechi xil kimyoviy moddalar mavjud?
150. Avtomashinalar chiqarayotgan kimyoviy moddalar tarkibi nimalardan iborat.
151. .....-deb shunday kimyoviy moddalar yoki birikmasiga aytiladiki, ular inson organizimiga uzoq vaqt ta'sir qilib tursa ham mutloq zarar qilmaydi, organizmda patalogik o'zgarishlar yoki kasalliklar keltirmaydi.
152. Uchuvchi organik birikmalar qaysi qatorda berilgan.
153. Radioaktiv moddalar foni .....dan oshmasligi kerak.
154. Atmosferaga chiqariladigan zararli gazlarni tozalashning eng so'ngi usullardan biri?
155. Suv foydalanilishiga qarab qaysi guruhlarga bo'linadi?
156. Texnik suvlarning guruhlari.
157. Qaysi usul bilan oqar suvdagi mayda zarrachalar ushlab qolinadi?
158. Agarda oqar suvda kislota va ishqorlar miqdori ko'payib ketsa nima qilish kerak?
159. Suv tarkibidagi simob, xrom, mishyak, kabi zarrali moddalarni ajratib olish uchun nima qilish kerak?
160. .....-bu usulda tozalashda suvdagi kislarodni mikroblar iste'mol qiladi va metantenkalarda kislorodsiz holatda suv tozalanadi.
161. Aerob tozalash usulida qanday moddalardan foydalaniladi?
162. Suvni qizdirib bug'lantirish yordamida zararli birikmalardan tozalash qaysi usulda amalga oshiriladi?
163. Suvdan foydalanishda tejamkorlik va oqilona ishlatishni yo'lga qo'yish uchun qanday usuldan ko'proq foydalanish kerak?
164. Ifloslangan havo atmosferasi maxsus kuzatish postlari nechi xil kategoriyaga mansub va ular qaysilar?

165. .....postlarda ma'lum bir hudud yoki viloyat tumanda yoki yangi sanoat korxonasi ishga tushga joyda havoning kutilmagan ifloslanish holati kuzatilsa shunday xolarda tashkil qilinadi.
166. Harakatdagi postlar -.....
167. ..... postlarda atmosferani ifloslantiruvchi zaharli moddalar miqdori uzliksiz qayd qilib boriladi va kelgusi tahlillar uchun havodan namunalar doimiy ravshda olib turiladi.
168. Atmosfera havosini ifloslanishiga asosiy sabachi?
169. Suvni kimyoviy ifloslanish deganda .....
170. Radiaktiv moddalar, issiqlik va boshqalar bilan atmosferani ifloslanishi qaysi turiga kiradi?
171. .....ifloslanish, viruslar, bakteriyalar, zamburug'larning suvga qo'shilishi va kasalik Manbai bo'lishidir.
172. ..... ifloslanish suvga har xil qo'shimchalar, qum shlak va boshqa har xil suv sifatini hamda baliqlar ekotizimini buzilishiga olib keladi.
173. Nazorat punkutlari taxlil paytida nimalarga e'tibor beradi?
174. Gerbitsidlar- nima maqsadda foydalaniladi?
175. Insektitsidlardan nima uchun foydalaniladi?
176. Fungitsidlar nima?
177. Fumigant va renallentlar nima maqsada foydalaniladi?
178. Tuproq monitoringini aniqlashning eng qulay usuli qaysi?
179. Tuproq unumdorligi o'rtachaligini bildiruvchi indikator o'simliklarga qaysilar kiradi?
180. Monitoring deb-.....
181. ..... deganda ,inson va biologic ob'ektlarni yashash muhitining ekologik xolatini doimiy baholashni ta'minlovchi ekotizmlar xolatini baxolash va bashorat qilishga aytiladi.
182. Monitoring so'zi qachon va kim tomonidan ilmiy adabiyotga kiritilgan.
183. Yu.A.Izraelning monitoringa bergan ta'rifi
184. Monitoring tizimining strukturasini aniqlovchi eng universal yondashishi uning .....
185. Atrof muhit monitoring tizimi nimalardan iborat?
186. Monitoring qanday ko'rinishlarda olib boriladi?
187. Eng ommabop va ko'p qo'llaniladigan monitoring ko'rinishi qaysi?
188. Atrof muhit monitoring jarayonlari tog'ri ketma ketlikda berilgan qatorni toping.
189. Ekotizmning holatini yoki o'zgarishini bildiradigan omillar ..... deb tushuniladi.
190. Suv havzalari organik moddalar bilan ifloslanishiga qarab qanday sinflarga bo'linadi?
191. ..... deb,kichik bir mahaliy joyda shakillangan relef, joy, tuproq tiplari, aloxida o'simliklar qoplami va iqlim sharoitiga aytiladi.
192. Ekotizm buzulganligini qanday guruhlar bilan belgilasa bo'ladi?
193. Atrof muhit manitoringi kuzatish jarayonida nimalar o'rganilib boriladi?

194. Ekologik baholashda yerning umumiy maydoni 5% yaroqsiz bo‘lsa bunday yerlar …… hisoblanadi.
195. Ekologik baholashda yerning ummumiy maydonining 5 dan 20 % gacha qismi yomonlashgan bolsa…… deb hisoblanadi.
196. Ekologik baholashda ummumiy maydoning necha foiz qismi yomonlashsa ekologik krizis boshlandi deb hisoblash mumkin?
197. Yerdan foydalanishning ekologik buzulish foizi nimaga qayd qilib boriladi?
198. Bioindikatsion izlanishlar nechta darajaga bo‘lib o‘rganiladi?
199. Nazorat punkutlari taxlil paytida nimalarga e’tibor beradi?
200. Insektitsidlardan nima uchun foydalaniladi?

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. O‘zbekiston Respublikasida atrof-muhit holati va tabiiy resurslardan foydalanish to‘g‘risida milliy ma’ruza. – Toshkent: 2008. – 287 b.
2. Xojimatov A.N. Ekologik monitoring. –T.: O‘zbekiston yozuvchilar uyushmasi Adabiyot jamg‘armasi nashriyoti, 2004.
3. Yormatova D. Ekologik monitoring. –T.: Fan va texnologiya, 2010. – 196 b.
4. Белдеева Л.Н. Экологический мониторинг: Учебное пособие./АлтГТУ им.И.И.Ползунова. Барнаул: Изд-во АлтГТУ, 1999.-122 с.
5. Другов Ю.С. и др. Методы анализа загрязнений воздуха. –Москва: Химия, 1984.
6. Израэль Ю.А. Экология и контроль состояния природной среды. -Москва: Гидрометеоиздат, 1984.-555 с.
7. Лейти В. Определения загрязнения воздуха в атмосфере и на рабочем столе. - Л.: Химия, 1999.
8. Экологический мониторинг: шаг за шагом / Е.В. Вениционов и др., Под ред. Е.А. Заика. — М.: РХТУ им. Д.И. Менделеева, 2003. — 252 с.
9. Якунина И.В., Попов Н.С. Методы и приборы контроля окружающей среды. Экологический мониторинг: учебное пособие/- Тамбов: Изд-во Тамбов. гос.тех.ун-та, 2009. – 188 с.
10. Ветошкин А.Г. Теоретическое основы защиты окружающей среды. Учебное пособие. -Пенза: Изд-во ПГАСА, 2002. -189 с.

4. “Atrof muhitga bo‘ladigan ta’sirni baholash” fani bo‘yicha:

1. “Sanoat korxonalari uchun atmosferaga zararli (ifloslantiruvchi) moddalar chiqindilari va ularning manbalarini ro‘yxatga olish to‘g‘risidagi hisobot” (“Inventarizatsiya hisoboti”)i nechta ilovani o‘z ichiga olishi kerak.
2. Ekologik boshqaruv bu –
3. Barqaror rivojlantirish bo`yicha Jahon sammiti qachon va qayerda bo’lib o’tgan.
4. Birinchi, dastlabki bosqich (1970-1983 y.) uchun ekologik siyosat maqsadi va yo’nalishlari.
5. Buyuk Britaniyada ekologik tizimlar sohasida standart qachon qabul qilindi.

6. Yevropa Xamjamiyati tomonidan “Eko- audisiyalashtirishning talablari” qachon ishlab chiqildi.
7. 1995 yilda esa nimaga binoan korxonalar sertifikatlashtirilish imkoniga ega bo'lishdi.
8. ISO 14000 seriyasining halqaro standartlari shartli ravishda qanday guruhlarga bo'lingan.
9. ISO 14001 bu –
10. Atrof-muhitni boshqarish tizimini ishlab chiqishda ISO 14001 standarti bilan sanoat tarmoqlariga nechta asosiy talablarni qo’yadi.
11. ISO 14000 seriyali standartlari atrof muhitga salbiy ta'sirni nechta bosqichda kamaytirish mumkin:
12. Atrof-muhitni boshqarish tizimining asosiy elementlariga muvofiq korxonada EMSni ketma-ketlikda amalga oshiriladi, buning uchun u nechta bosqichga bo'linadi.
13. ISO 14000 seriyasi rasman ixtiyoriymi.
14. Ekologik jihat bu –
15. Atrof-muhit jihatining ahamiyatini baholash uchun siz qanday ta'sir etuvchi omillarga asoslanib o'lchovdan foydalanishingiz mumkin.
16. Atrof-muhit va muhim ekologik jihatlarni aniqlash natijasida qanday hujjat tuzildi:
17. Ekologik jihatlarning (EA(ekologik aspekt)) atrof-muhitga ta'sirini baholash uchun reestrga ushbu ta'sir ko'rsatkichlarining qanday qiymatlarini kiritish kerak.
18. Tegishli miqdoriy ko'rsatkichlar bilan tavsiflangan EA (ekologik aspekt) reestrini ishlab chiqish necha bosqichda amalga oshiriladi.
19. Ekologik jihatlarni va ularning atrof-muhitga ta'sirining miqdoriy xususiyatlarini aniqlash uchun dastlabki ma'lumotlarning asosiy manbalari nechta bo'lishi mumkin.
20. Muhim EA(ekologik aspekt)ni aniqlashda ta'sir ko'rsatkichlarining miqdoriy xususiyatlariga ko'ra saralangan nechta ta'sir darajalarini belgilash mumkin:
21. Bu usul ekspert baholariga asoslanadi va ularning ahamiyati jihatidan EAni saralash uchun ishlatiladi. U butun korxonaning atrof muhitga ta'sirini, individual ishlab chiqarish va texnologik jarayonlarni, ishlab chiqarish birliklari operatsiyalari yoki faoliyatini baholash uchun ishlatiladi. Qanday usul haqida aytilyapti.
22. Ekologik boshqaruv ierarxik tashkil etilishi kerak, ular o‘z navbatida nimalarni talab qiladi.
23. Ekologik boshqaruv …… va …….. bo’lishi mumkin.
24. Ekologik boshqaruv tizimi nechta asosiy printsiplarga asoslanadi.
25. Sanoat tarmoqlarida ekologik boshqaruvni amalga oshirish ustidan nazorat bu
26. Ekologik nazoratning maqsadi -====
27. Atrof muhitni nazorat qilish obyektlarini nechta.
28. Davlat ekologik nazorat organlarining mansabdor shaxslari (davlat inspektorlari) qanday vakolatlarga ega.
29. Ekologik nazoratning qanday shakllari mavjud:

30. Atrof muhitni nazorat qilish abyektlari bu...
31. Davlat ekologik nazorat organlarining mansabdor shaxslari (davlat inspektorlari) qanday vakolatlarga ega.
32. Davlatdan tashqari ekspertizaning boshqa qanday turlari mavjud.
33. Davlatdan tashqari ekspertiza qanday xarakterga ega.
34. Davlat ekologik ekspertizasi vazifasi.
35. Ekologik ekspertizaning huquqiy asoslari bu –
36. Normativ baza bu –
37. Sanoat ekologik nazoratini tashkil etish va amalga oshirish nechta printsipga asoslanadi.
38. Ishlab chiqarishning tuzilishi va shakllarini ekologik nazorat qilishning Tekshirish nazorati deganda nimani tushunasiz.
39. Ishlab chiqarishning tuzilishi va shakllarini ekologik nazorat qilishning Ekoanalitik nazorati deganda nimani tushunasiz.
40. Ishlab chiqarishning tuzilishi va shakllarini ekologik nazorat qilishning Atrof-muhit tizimlari va qurilmalarining ishlash parametrlarini kuzatish deganda nimani tushunasiz.
41. Ishlab chiqarishning tuzilishi va shakllarini ekologik nazorat qilishning Atrof muhitga favqulodda ta'sirlarni nazorat qilish deganda nimani tushunasiz.
42. Sanoat korxonasi qo'shimcha ishlab chiqarish sexlarini tekshirishning asosiy shakllari necha turda amalga oshiriladi.
43. Sanoat korxonasi qo'shimcha ishlab chiqarish sexlarini tekshirishning qanday asosiy shakllari bor.
44. AMTB (AMTB) tadbirlarini YESda nechanchi yilda qonunlashtirilgan.
45. AMTB nechta negizga asoslanib ish yuritadi.
46. AMTB da muqobillik negizi bu...
47. AMTB da yaxlitlashtirish (kompleklik) negizi bu...
48. AMTB da yetarlicha negizi bu...
49. AMTB da ehtiyot qilish negizi bu...
50. AMTB da birgalikda negizi bu...
51. AMTB da ixchamlik negizi bu...
52. Butun dunyoda AMTB tadbirlari hujjatlarini qayta ishlash nechta bosqichda amalga oshiriladi.
53. AMTB o'tkazishning uchinchi bosqichi bu...
54. AMTB o'tkazishning to'rtinchi bosqichi bu...
55. AMTB o'tkazishning birinchi bosqichi bu...
56. AMTB o'tkazishning ikkinchi bosqichi bu...
57. AMTBni qayta ishlab chikish jarayonida reja oldi, loyiha oldi va loyihaviy hujjatlarda jamoat fikri xisobga olinib qanday sxema bajarilishi shart.
58. Axborot tarkatilayotganda qanday ma'lumotlar taqdim etilishi lozim.

59. Belgilangan faoliyat haqida axborot nimalarni uzida mujassam kilishi kerak.
60. Shahar mintaqasida ekologik ta'sir qanday sodir bo'lishi mumkin.
61. Jamoat konsultasiyalari (xar bir bosqichda) o'tkazilagan vaqt necha haftani tashkil qiladi.
62. Jamoat konsultasiyalari (har bir bosqichda) o'tkazilagan vaqt ko'pincha 8 xaftani tashkil qiladi va nimalarni o'z ichiga oladi.
63. «AMTTB (ZVOS) loyihasi» tarkibiga qanday bo'limlar kiradi.
64. Evropa Ittifoqi atrof-muhitni baholashning uch bosqichini o'z ichiga olgan uchta qo'llanmani nashr etdi. Birinchi qo'llanma nomi?
65. Evropa Ittifoqi atrof-muhitni baholashning uch bosqichini o'z ichiga olgan uchta qo'llanmani nashr etdi. Ikkinchi qo'llanma nomi?
66. Evropa Ittifoqi atrof-muhitni baholashning uch bosqichini o'z ichiga olgan uchta qo'llanmani nashr etdi.
67. Evropa Ittifoqi atrof-muhitni baholashning uch bosqichini o'z ichiga olgan nechta qo'llanmani nashr etdi.
68. Jamoatchilik eshitishlari necha bosqichdan iborat.
69. Jamoatchilik eshitishlari 4-boskich: «muloxazalar varakasi»ni shakllantirish bu...
70. AMTTB (ZVOS)ni asosiy tutgan urni mujassam bo'lgan doklad muxokama uchun takdim etiladi, shu jumladan:
71. Jamoatchilik eshitishlari 5-boskich: ommaviy eshitishlarni muddatidan oldin tugatish bu...
72. Jamoatchilik eshitishlari 6-boskich: ommaviy eshitishlarni davom ettirish bu...
73. Jamoatchilik eshitishlari 7-boskich: ommaviy eshitishlar natijalarini tushunishni shakllanishi bu...
74. AMTSB bu ...
75. Strategik baholash qanday omillarni tahlil qilish va baholashga qaratilgan.
76. "Atrof muhitga ta'sir to'g'risidagi bayonot" ni qanday ishlab chiqiladi.
77. Zararli moddalarning ruxsat etilgan maksimal chiqindilarini qayta ko'rib chiqishdan oldin amalga oshiriladigan maxsus shartlar nechta.
78. Zararli moddalarning ruxsat etilgan maksimal chiqindilarini qayta ko'rib chiqishdan oldin amalga oshiriladigan birinchi maxsus shart.
79. Zararli moddalarning ruxsat etilgan maksimal chiqindilarini qayta ko'rib chiqishdan oldin amalga oshiriladigan ikkinchi maxsus shart.
80. Zararli moddalarning ruxsat etilgan maksimal chiqindilarini qayta ko'rib chiqishdan oldin amalga oshiriladigan uchunchi maxsus shart.
81. Agar sanitariya muhofazasi zonasi chegarasida yoki turar-joy zonasi (uy-joylar, bog'lar) chegarasida ruxsat etilgan maksimal kontsentratsiya bajarilmasa (REK-PDK kamida bitta modda uchun oshib ketgan bo'lsa), unda tashkilot quyidagilarni ishlab chiqish va tasdiqlash sharti bilan necha yilgacha ruxsat olishi mumkin.

82. Atmosferaga ifloslantiruvchi moddalar chiqindilarini ro'yxatga olish yuridik shaxslar tomonidan amalga oshiriladi. "Atmosfera havosini muhofaza qilish to'g'risida" qanday talablar ko'rsatilgan.
83. Korxonalarda ifloslantiruvchi moddalar chiqindilarini ro'yxatga olish necha bosqichda amalga oshiriladi.
84. Korxonalarda ifloslantiruvchi moddalar chiqindilarini ro'yxatga olish birinchi bosqich qanday.
85. Korxonalarda ifloslantiruvchi moddalar chiqindilarini ro'yxatga olish ikkinchi bosqich qanday.
86. Korxonalarda ifloslantiruvchi moddalar chiqindilarini ro'yxatga olish uchinchi bosqich qanday.
87. Korxonalarda ifloslantiruvchi moddalar chiqindilarini ro'yxatga olish bosqichlari nechta.
88. Inventarizatsiya qilishning tayyorgarlik ya'ni birinchi bosqichi siz bajarishingiz kerak bo'lgan ishlar.
89. Chiqindi inventarizatsiyasi natijalarining amal qilish muddati necha yil.
90. Ko'pincha korxona (obyekt) chiqindilarining mavjud xususiyatlari va eng so'nggi inventarizatsiya ma'lumotlari (shu jumladan, standartlar o'rnatilgan) bilan aniqlangan yoki mos kelmaydigan holatlarda amalga oshiriladigan butun korxona yoki uning ayrim tarmoqlari bo'yicha chiqindilarni inventarizatsiya qilish natijalarini to'g'rilashga ehtiyoj bor, bu qanday holatlarda amalga oshiriladi.
91. Ko'pincha korxona (obyekt) chiqindilarining mavjud xususiyatlari va eng so'nggi inventarizatsiya ma'lumotlari (shu jumladan, standartlar o'rnatilgan) bilan aniqlangan yoki mos kelmaydigan holatlarda amalga oshiriladigan butun korxona yoki uning ayrim tarmoqlari bo'yicha chiqindilarni inventarizatsiya qilish natijalarini to'g'rilashga ehtiyoj bor, bu qanday holatlarda amalga oshiriladi.
92. Ko'pincha korxona (obyekt) chiqindilarining mavjud xususiyatlari va eng so'nggi inventarizatsiya ma'lumotlari (shu jumladan, standartlar o'rnatilgan) bilan aniqlangan yoki mos kelmaydigan holatlarda amalga oshiriladigan butun korxona yoki uning ayrim tarmoqlari bo'yicha chiqindilarni inventarizatsiya qilish natijalarini to'g'rilashga ehtiyoj bor, bu qanday holatlarda amalga oshiriladi.
93. Ko'pincha korxona (obyekt) chiqindilarining mavjud xususiyatlari va eng so'nggi inventarizatsiya ma'lumotlari (shu jumladan, standartlar o'rnatilgan) bilan aniqlangan yoki mos kelmaydigan holatlarda amalga oshiriladigan butun korxona yoki uning ayrim tarmoqlari bo'yicha chiqindilarni inventarizatsiya qilish natijalarini to'g'rilashga ehtiyoj bor, bu qanday holatlarda amalga oshiriladi.
94. Korxona uchun zararli (ifloslantiruvchi) moddalarning havoga chiqarilishi va ularning manbalarini ro'yxatga olish to'g'risidagi hisobot birinchi bo'limi qanday nomlanadi.

95. Korxona uchun zararli (ifloslantiruvchi) moddalarning havoga chiqarilishi va ularning manbalarini ro'yxatga olish to'g'risidagi hisobot ikkinchi bo'limi qanday nomlanadi.
96. Korxona uchun zararli (ifloslantiruvchi) moddalarning havoga chiqarilishi va ularning manbalarini ro'yxatga olish to'g'risidagi hisobot uchinchi bo'limi qanday nomlanadi.
97. Korxona uchun zararli (ifloslantiruvchi) moddalarning havoga chiqarilishi va ularning manbalarini ro'yxatga olish to'g'risidagi hisobot to'rtinchi bo'limi qanday nomlanadi.
98. Korxona uchun zararli (ifloslantiruvchi) moddalarning havoga chiqarilishi va ularning manbalarini ro'yxatga olish to'g'risidagi hisobot beshinchi bo'limi qanday nomlanadi.
99. Korxona uchun zararli (ifloslantiruvchi) moddalarning havoga chiqarilishi va ularning manbalarini ro'yxatga olish to'g'risidagi hisobot oltinchi bo'limi qanday nomlanadi.
100. Korxona uchun zararli (ifloslantiruvchi) moddalarning havoga chiqarilishi va ularning manbalarini ro'yxatga olish to'g'risidagi hisobot yettinchi bo'limi qanday nomlanadi.
101. Korxona uchun zararli (ifloslantiruvchi) moddalarning havoga chiqarilishi va ularning manbalarini ro'yxatga olish to'g'risidagi hisobot sakkizinchi bo'limi qanday nomlanadi.
102. Korxona uchun zararli (ifloslantiruvchi) moddalarning havoga chiqarilishi va ularning manbalarini ro'yxatga olish to'g'risidagi hisobot to'qqizinchi bo'limi qanday nomlanadi.
103. Korxona uchun zararli (ifloslantiruvchi) moddalarning havoga chiqarilishi va ularning manbalarini ro'yxatga olish to'g'risidagi hisobot o'ninchi bo'limi qanday nomlanadi.
104. Korxona uchun zararli (ifloslantiruvchi) moddalarning havoga chiqarilishi va ularning manbalarini ro'yxatga olish to'g'risidagi hisobot o'n birinchi bo'limi qanday nomlanadi.
105. Korxona uchun zararli (ifloslantiruvchi) moddalarning havoga chiqarilishi va ularning manbalarini ro'yxatga olish to'g'risidagi hisobot o'n ikkinchi bo'limi qanday nomlanadi.
106. RET(PDV) loyihani necha yilga ishlab chiqiladi va tasdiqlanadi.
107. RET loyihasi nechta bo'limlarni o'z ichiga oladi.
108. RET loyihasi birinchi bo'limi.
109. RET loyihasi ikkinchi bo'limi.
110. RET loyihasi uchinchi bo'limi.
111. RET loyihasi to'rtinchi bo'limi.
112. RET loyihasi beshinchi bo'limi.
113. RET loyihasi oltinchi bo'limi.
114. Korxonaning atmosfera ifloslanishining manbai sifatidagi xususiyatlari.
115. Tashkiliy-texnik tadbirlar hisobiga atrof muhitga zararli moddalarni iste'mol qilishni kamida qancha kamaytirish mumkin.
116. O'zbekiston Respublikasida "Sanoat korxonasining ekologik pasporti" qachon kuchga kirdi.
117. Atmosfera havosini muhofaza qilishning texnik, ekologik va iqtisodiy jihatlariga qaysilarni keltirib o'tish mumkin.

118. Atrof muhitni muhofaza qilish bo‘yicha tadqiqot materiallari qanday maqsadda ishlatiladi.
119. Normada qurilayotgan inshootning ekologik xavfidan qat'i nazar, har qanday qurilishda atrof-muhitni muhofaza qilish choralarini talab qiladi. Bu talablar...
120. Atrof muhitni monitoring qilish tizimi nimalarni to‘plashi, tizimlashtirishi va tahlil qilishi kerak:
121. Atrof muhitga ta’sir etuvchi omillar.
122. Monitoring tizimi maxsus ishlab chiqilgan dasturlarga mos keladigan qanday darajalarda amalga oshiriladi.
123. Atrof muhitni ifloslantiruvchi manbalarni xatlovdan o‘tkazish bosqichlari nechta.
124. Atrov muhitni ifloslantiruvchi manbalarni xatlovdan o‘tkazishning birinchi bosqichi.
125. Atrov muhitni ifloslantiruvchi manbalarni xatlovdan o‘tkazishning ikkinchi bosqichi.
126. Atrov muhitni ifloslantiruvchi manbalarni xatlovdan o‘tkazishning uchinchi bosqichi.
127. KChM bu...
128. TChM bu...
129. TXTD bu...
130. Faoliyat turi bo‘yicha atrof-muhitga ta’sir ko‘rsatishning qaysi toifaga mansub bo‘lgan tashkilotlar uchun TChM me’yori o‘tkazilgan xatlov natijalari bo‘yicha olingan amaldagi ma’lumotlar bo‘yicha, TCHM loyihasini ishlab chiqmasdan va davlat ekologik ekspertizasini o‘tkazmasdan belgilanadi.
131. OChM bu ...
132. TEK bu...
133. TEK1 bu...
134. TEK2 bu...
135. TEK3 bu...
136. Ishlab chiqarish obyektlari yoki tashkilotlarda mavjud bo‘lgan har bir suv chiqargichning joylashgan joyida oqova suvlarni qabul qilgichlarni tekshirish natijalari va ularning tavsifi hisobga olinadi. Tavsifda quyidagilarning qaysilari ko‘rsatiladi.
137. Boshlang‘ich xom ashyoga nisbatan o‘zgartirilgan tavsiflarga ega bo‘lgan chiqindilar paydo bo‘lishi me’yorlari qanday o‘lchov birliklarida taqdim etiladi.
138. Moddalar tashlamalari, oqovalari manbalarini, chiqindilarning paydo bo‘lishi va joylashtirilishini xatlovdan o‘tkazish materiallarini ko‘rib chiqish muddati Ekologiya va atrof muhitni muhofaza qilish davlat qo‘mitasi organlari tomonidan ular taqdim etilgan kundan boshlab ko‘pi bilan necha kun etib belgilanadi.
139. Davlat ekologik ekspertizasini o‘tkazish muddati va tartibi Vazirlar Mahkamasining nechanchi -son qarori bilan tasdiqlangan O‘zbekistan Respublikasining davlat ekologik ekspertizasi to‘g‘risidagi nizomga muvofiq belgilanadi.

140. Davlat ekologik ekspertizasini o‘tkazish muddati va tartibi Vazirlar Mahkamasining 541-son qarori bilan tasdiqlangan O‘zbekistan Respublikasining davlat ekologik ekspertizasi to‘g‘risidagi nizom nechanchi yil ishlab chiqilgan.
141. Atrof-muhitga ta’sir ko‘rsatishning I-II toifalariga mansub bo‘lgan faoliyat turlari tashkilotlari uchun ekologik me’yorlar loyihalarini tasdiqlash kim tomonidan tasdiqlanadi.
142. Atrof-muhitga ta’sir ko‘rsatishning III-IV toifalariga mansub bo‘lgan faoliyat turlari tashkilotlari uchun ekologik me’yorlar loyihalarini tasdiqlash kim tomonidan tasdiqlanadi.
143. Ekologik me’yorlar faoliyat ko‘rsatayotgan obyektlar uchun necha yil muddatga belgilanadi.
144. Kompensatsiya to‘lovlari bu...
145. Kompensatsiya to‘lovlari miqdorini bosqichma-bosqich to‘lashni nazarda tutuvchi mablag‘larni kiritish;
146. Avans kompensasiya to‘lovlari bu...
147. Ifloslantiruvchi moddalarni avariyaviy chikarib tashlash va oqizish bu...
148. Ifloslantiruvchi moddalarning yalpi tashlanmalari bu...
149. Toksik chiqindilar bu...
150. Notoksik chiqindilar bu...
151. Chiqindilarni joylashtirish bu...
152. Kompensatsiya to‘lovchi subyektlarda atrof tabiiy muhitga ifloslantiruvchi moddalarni chiqarib tashlash, oqizish va ularni joylashtirishning tasdiqlangan ekologik me’yorlari mavjud bo‘lmagan taqdirda yoki ularning amal qilish muddati tamom bo‘lganda kompensatsiya to‘lovlari I-II toifa korxonalari uchun qanday tartibda amalga oshiriladi.
153. Kompensatsiya to‘lovchi subyektlarda atrof tabiiy muhitga ifloslantiruvchi moddalarni chiqarib tashlash, oqizish va ularni joylashtirishning tasdiqlangan ekologik me’yorlari mavjud bo‘lmagan taqdirda yoki ularning amal qilish muddati tamom bo‘lganda kompensatsiya to‘lovlari III-IV toifa korxonalari uchun qanday tartibda amalga oshiriladi.
154. Keyinchalik qayta ishlanmaydigan va har xil turdagi maxsus jihozlangan to‘planadigan joylarga joylashtiriladigan me’yordagi va me’yordan ortiqcha (limitdan ortiqcha) ishlab chiqarish chiqindilari uchun kompensatsiya to‘lovi O‘zbekiston Respublikasi hududida atrof tabiiy muhit ifloslantirilganligi va chiqindilar joylashtirilganligi uchun kompensatsiya to‘lovlarini qo‘llash tartibi to‘g‘risidagi ..... Nizomga muvofiq amalga oshiriladi.
155. Hisob-kitoblar hisobot oyidan keyingi yilning 15 yanvarigacha taqdim etilmagan taqdirda III va IV toifadagi kompensatsiya to‘lovchilar atrof tabiiy muhitga tasdiqlangan ekologik me’yorlar doirasida yoki me’yordan ortiqcha miqdorda chiqarib

tashlangan, oqizilgan ifloslantiruvchi moddalar uchun, chiqindilar va ularni joylashtirganlik uchun kompensatsiya to'lovchi subyektlar yiliga tegishli ravishda eng kam oylik ish haqining necha baravari miqdorida kompensatsiya to'lovlari to'laydilar.

156. Hisoblangan va to'langan kompensatsiya to'lovlari o'rtasida farq aniqlangan holatlarda, kamomad miqdori hisob-kitoblar tasdiqlangan sanadan e'tiboran necha kun muddatda kompensatsiya to'lovchi subyektlar tomonidan qo'shimcha ravishda to'lanadi.
157. Ekologiya va atrof muhitni muxofaza qilish hududiy organlari bilan kelishilgan kompensatsiya to'lovi hisob-kitoblari kompensatsiya to'lovchi subyektlarni kelishilgan hisob-kitoblarda ko'rsatilgan ma'lumotlarning haqqoniyligi uchun javobgarlikdan ozod etadimi.
158. Kompensatsiya to'lovi subyektlari faoliyatida davlat ekologik nazorati amalga oshirilganda va kelishilgan kompensatsiya to'lovini noto'g'ri hisoblash holati aniqlanganda, oxirgi tekshiruv sanasidan necha kalendar yil muddatga qayta hisob-kitob qilinadi, kelishiladi, shuningdek, Nizomga muvofiq penya hisoblangan holda to'lov undiriladi.
159. I va II toifaga mansub kompensasiya to'lovchi subyektlar har chorakda atrof tabiiy muhitni ifloslantirilganlik, chiqindilar hosil bo'lishi va ularni joylashtirganlik uchun hisobot davridan keyingi oyning nechanchi sanasigacha avans kompensatsiya to'lovini amalga oshiradilar.
160. Tegishli chorak uchun hisoblab chiqilgan kompensatsiya to'lovi summasi eng kam oylik ish haqining necha baravaridan kam bo'lgan taqdirda kompensatsiya to'lovi har chorakda bir marta, hisobot choragidan keyingi oyning 15-sanasigacha amalga oshiriladi.
161. III va IV toifaga mansub kompensatsiya to'lovi to'lovchi subyektlar atrof tabiiy muhitni ifloslantirganlik va chiqindilarni joylashtirganlik uchun kompensatsiya to'lovlarini yiliga bir marta, hisobot davridan keyingi yilning ..... yanvarigacha to'laydilar.
162. Mablag'lar o'z vaqtida o'tkazilmagan taqdirda muddati o'tkazib yuborilgan har bir kun uchun kompensatsiya to'lovi bo'yicha qarzdorlik summasining .... foizi miqdorida, biroq qarzdorlik umumiy summasining ..... foizidan ortiq bo'lmagan miqdorda penya undiriladi.
163. Ekologik normativlar loyihalarini ishlab chiqish va kelishish tartibi to'g'risidagi Nizom qachon qabul qilingan.
164. Atmosferani ifloslantiruvchi manbalarni va moddalarni xatlovdan o'tkazish necha bosqichdan iborat.
165. Atmosferani ifloslantiruvchi manbalarni va moddalarni xatlovdan o'tkazish birinchi bosqichi.

166. Atmosferani ifloslantiruvchi manbalarni va moddalarni xatlovdan o'tkazish ikkinchi bosqichi.
167. Atmosferani ifloslantiruvchi manbalarni va moddalarni xatlovdan o'tkazish uchinchi bosqichi.
168. Gaz tashlamalari, oqovalari manbalarini, chiqindilarning paydo bo'lishi va joylashtirilishini xatlovdan o'tkazish materiallarini ko'rib chiqish muddati Ekologiya va atrof- muhitni muhofaza qilish davlat qo'mitasi organlari tomonidan ular taqdim etilgan kundan boshlab ko'pi bilan necha kun etib belgilangan.
169. Atrof - muhitga ta'sir ko'rsatishning I - II toifalariga mansub bo'lgan faoliyat turlari tashkilotlari uchun ekologik normativlar loyihalarini tasdiqlash kim tomonidan amalga oshiriladi.
170. Atrof - muhitga ta'sir ko'rsatishning III - IV toifalariga mansub bo'lgan faoliyat turlari tashkilotlari uchun ekologik normativlar loyihalarini tasdiqlash kim tomonidan amalga oshiriladi.
171. Ekologik normativlar faoliyat ko'rsatayotgan obyektlar uchun necha yil muddatga belgilanadi.
172. Tashlamalar, oqovalar va chiqindilarning miqdor va sifat tavsiflariga ta'sir ko'rsatadigan texnologik jarayon kengaytirilganda, rekonstruksiya qilinganda, texnik jihatdan qayta jihozlanganda yoki o'zgarganda, qonunchilik talablari o'zgarganda, shuningdek atrof - muhitni muhofaza qilish sohasida davlat nazoratini amalga oshiradigan tegishli organlar qaroriga binoan ekologik normativlar ekologiya oqibatlari to'g'risidagi axborot doirasida qayta ko'rib chiqiladi, so'ngra ularning amal qilish muddati necha yilga uzaytiriladi.
173. VREM nima.
174. CHTS nima.
175. Atmosfera havosiga zararli (ifloslantiruvchi) moddalar chiqaradigan statsionar manbalar necha turga bo'linadi.
176. Atmosfera havosiga zararli (ifloslantiruvchi) moddalar chiqaradigan statsionar manbalar qanday turlarga bo'linadi.
177. Quyidagilardan qaysi biri tashkillashtirilgan chiqindi manbalariga kirmaydi.
178. Quyidagilardan qaysi biri tashkillashtirilmagan chiqindi manbalariga kirmaydi.
179. Korxona chiqindilari va chiqindilarni chiqarib tashlash manbalarining xarakteristikalari, gazni tozalash va chang yig'ish inshootlarining ishlash ko'rsatkichlari, chiqindilarning umumiy miqdori nechta jadvalni o'z ichiga oladi.
180. Korxona chiqindilari va chiqindilarni chiqarib tashlash manbalarining xarakteristikalari, gazni tozalash va chang yig'ish inshootlarining ishlash ko'rsatkichlari, chiqindilarning umumiy miqdori to'g'risidagi birinchi jadval nimani o'z ichiga oladi.

181. Korxona chiqindilari va chiqindilarni chiqarib tashlash manbalarining xarakteristikalari, gazni tozalash va chang yig'ish inshootlarining ishlash ko'rsatkichlari, chiqindilarning umumiy miqdori to'g'risidagi ikkinchi jadval nimani o'z ichiga oladi.
182. Korxona chiqindilari va chiqindilarni chiqarib tashlash manbalarining xarakteristikalari, gazni tozalash va chang yig'ish inshootlarining ishlash ko'rsatkichlari, chiqindilarning umumiy miqdori to'g'risidagi uchinchi jadval nimani o'z ichiga oladi.
183. Korxona chiqindilari va chiqindilarni chiqarib tashlash manbalarining xarakteristikalari, gazni tozalash va chang yig'ish inshootlarining ishlash ko'rsatkichlari, chiqindilarning umumiy miqdori to'g'risidagi to'rtinchi jadval nimani o'z ichiga oladi.
184. Atmosfera havosiga zararli (ifloslantiruvchi) moddalar chiqaradigan statsionar manbalar necha turga bo'linadi.
185. Atmosfera havosiga zararli (ifloslantiruvchi) moddalar chiqaradigan statsionar manbalar qanday turlarga bo'linadi.
186. Quyidagilardan qaysi biri tashkillashtirilgan chiqindi manbalariga kirmaydi.
187. Quyidagilardan qaysi biri tashkillashtirilmagan chiqindi manbalariga kirmaydi.
188. Korxona chiqindilari va chiqindilarni chiqarib tashlash manbalarining xarakteristikalari, gazni tozalash va chang yig'ish inshootlarining ishlash ko'rsatkichlari, chiqindilarning umumiy miqdori nechta jadvalni o'z ichiga oladi.
189. Korxona chiqindilari va chiqindilarni chiqarib tashlash manbalarining xarakteristikalari, gazni tozalash va chang yig'ish inshootlarining ishlash ko'rsatkichlari, chiqindilarning umumiy miqdori to'g'risidagi birinchi jadval nimani o'z ichiga oladi.
190. Korxona chiqindilari va chiqindilarni chiqarib tashlash manbalarining xarakteristikalari, gazni tozalash va chang yig'ish inshootlarining ishlash ko'rsatkichlari, chiqindilarning umumiy miqdori to'g'risidagi ikkinchi jadval nimani o'z ichiga oladi.
191. Korxona chiqindilari va chiqindilarni chiqarib tashlash manbalarining xarakteristikalari, gazni tozalash va chang yig'ish inshootlarining ishlash ko'rsatkichlari, chiqindilarning umumiy miqdori to'g'risidagi uchinchi jadval nimani o'z ichiga oladi.

1. Asosiy adabiyotlar

2. Musayev M.N. Управление окружающей средой на промышленном предприятии. Учебное пособие.–Т.:Изд. "Fan va texnologiya", 2019. – 200 b.
3. Boyirov Z.R. Ekologik menejment asoslari. Darslik.-Qarshi.: "Intellekt"nashriyoti, 2024.-390 bet.

4. Boyirov Z.R. Sanoat tarmoqlarida ekologik boshqaruv asoslari va amaliyoti. O'quv qo'llanma.-Qarshi.: "Intellekt" nashriyot, 2022.-253 bet.
5. Ibragimov N.I., Musayev M.N., Abidov B.A., Muhammedgaliyrv B.A. Loyihalash asoslari va ekologik ekspertiza.
6. Макаров С. В., Гусев Т.В. "Экологический менеджмент – Химия в России: 2003 г.

Qo'shimcha adabiyotlar

1. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. - T.. "O'zbekiston" NMIU, 2017.-488 6.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yil13 dekabrdagi "O'zbekiston Respublikasi Davlat boshqaruviga raqamli iqtisodiyot, electron hukumathamda axborottizimlarini joriy etish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida" PF-5598-son Famoni. (Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 13.12.2018 y. 06/18/5598/2313-son).
3. Сорокин Н.Д. Охрана окружающей среды на предприятиях. СПб.: Фирма Интеграл. 2005. Учебник.

Axborot manbalari

1. file:///D:/2024-2025%20O'quv%20yili/EMA/2025-2026%20O'quv%20yili/EMA%202025-2026%20yil%20hujjatlar/Ekologik%20meneiment%20MGU%20dastur.pdf
2. www.gov.uz – O'zbekiston Respublikasi hukumat portali
3. www.youtube.uz – video roliklar portali
4. www.eco.gov.uz – O'zbekiston Respublikasi Ekologiya va atrofmuhitni muhofaza qilishdavlat qo'mitasi rasmiy sayti
5. www.texhologiy.ru
6. www.gov.uz